

**MINNEN FRÅN JAKT
OCH SKOG I
LIDEN**

INGEMAR ÅSLIN
19

MINNEN FRÅN JAKT OCH SKOG I LIDEN

Jag växte upp med jakt och skog. Främst på grund av min pappa, Sven Åslin, som var en hängiven jägare och skogsmänniska. Även om han var allround jägare var det småviltjakten som var hans verkligt stora passion. Och samspelet jägare hund samt "närheten" till omgivande skog. Den stora skillnaden mellan passkyttarnas långsittande vid älgjakt och småviltjägarrens, mer eller mindre ständiga, strövande över ibland stora ytor.

Jakten var inte bara en hobby. Den var också ett komplement till hushållet. Alla tillskott i form av fågel, hare och älg var välkomna i vårt hem liksom andras. Framförallt under 1940 talet då sviterna av krigsåren (1939-1945), med begränsad livsmedelstillgång som följd, blev tydliga. Även blåbär, lingon, skogshallon och hjortron kunde ge välbehövliga (ekonomiska) tillskott till dåtidens magra penningförtjänster. Liksom ved för vedspis och kaminer. Mången skogägare var tacksam för gratis gallring eller rensning efter avverkningar. All tid som krävdes för att lägga hop ved, frakta hem, såga, klyva, torka, fylla vedbod och bära in reflekterade ingen över. Det kostade ju inget. Tid och fysiskt hårt arbete tillhörde vardagen för de allra flesta.

Mina minnen från jakt och skog är inte bara kopplade till pappa. Våra närmsta grannar, och släktingar, var inbitna (älg-)jägare liksom deras söner. Lars Ingvar och Stig. Mina kusiner. Men fram för allt var Erik Lindh från "Skopa" (Nerbakkes eller nedre Bodacke som det egentligen hette) min trogne vapendragare vid allehanda jakt- och skogsäventyr. Alltsedan 1930 talets senare del har vi känt, och umgåtts, med varandra. Men begränsat till älgjakt under de år jag tillbringade i Värmland och Stockholm.

Sedan 1945 har Erik och jag jagat älg tillsammans. Då var vi yngst i Husåslaget. Två "snarkillinger" (som barn ofta titulerades då). Nu är vi äldst i Makåsens jaktlag. Två "gammalgubber" med våra nära 70 år. Men alla trivsamma jakt- och skogsminnen kan ingen ta från oss. Att träffas, ta en kopp kaffe och minnas är numera närapå jaktens höjdpunkt.

Men jakten i all ära. Åren i skog och mark har gett något mer. Något långt betydelsefullare än enstaka skottillfällen. Något som följt och följer mig än i dag. Som jag lärt mig uppskatta allt mer ju äldre jag blir.

Känsla för "hela rummet" där jag vistas. Just då. Rummet där jakten utspelar sig. Som en del. Men där finns så mycket annat. Stort - smått. Levande - dött. Färgrikt - färglöst. Högljutt - tyst. Uppräkningen kan göras lång. Och ändå aldrig ge full rättvisa åt detta fantastiska "rum". Det får mig att erfara andakt, lycka och tacksamhet ! Att bara få finnas där ! Och omslutas av det kamratskap som tillhör jakten.

Jag kan inte utge mig för att vara någon stor jägare. Där finns många som nedlagt mer fågel, hare och älg än jag. Visst kändes det viktigt när jag sköt den första fågeln, haren eller älgen. Det var ett led i att bli vuxen. Så viktig var faktiskt jakten för dryga 50 år sedan. I mitt gamla Liden. Men med åren förändras ens perspektiv. Inte så att jag upphör att vara jägare. Det har följt -och kommer att följa- mig så länge jag kan ta mig ut i skog och mark.

Den stora skillnaden är att "rummet" som jag försökt beskriva ovan har blivit det viktigaste. Det som reellt betyder något för mig. Rummet och Upplevelsen. Geväret är bara tungt att släpa på !

Sundsvall i januari 2001

Ingemar Åslin

SIDA OCH INNEHÅLL

- 5 SÅ BÖRJADE DET
Skogens bär
6 Stigarna
8 Jakten
11 Skogsvanan
- 12 JÄGARKÄREN – FÖRR OCH NU
- 13 MIN JÄGARSKOLA
Skogsvana
Vapen och vapenträning
16 Gamla jägarråd
- 17 JAKTLAG, JAKTKAMRATER OCH HUNDAR
Älgjakt
18 Fällda älgar
19 Alghundar
20 Smått och gott kring älgjakten
21 Småviljakt
22 Harhundar
24 Smått och gott kring småviljajakten
- 27 ÄLGJAKTEN FÖRR
28 Förberedelser
Utrustning
29 Söndag – dagen innan jakt
Måndag – första jakt dagen
30 Slakt
31 Tisdag – andra jakt dagen
Onsdag – tredje jakt dagen
- 32 ÄLGJAKTEN NU
33 Förberedelser
Utrustning
34 Söndag – dagen innan jakt
Måndag – första jakt dagen
Slakt
35 Följande jakt dagar
Makstugan
- 36 DE STORA ROVDJUREN
- 37 VÄRVINTER
Några minnesvärda skidturer

39 NÅGRA SÄRSKILDA MINNEN I BILD OCH ORD.....

- I Makåsen
40 En byggare
41 Vinterfåglar
42 Ett skogens andeväsen
43 Möte med lo
44 En skogens skönhet
45 Den listige
46 Storstilt
47 Morkullan
48 Mina första jaktbyten
49 Jaktutrustning – förr
50 Vapen och skytte – förr
51 Spårhundens
52 Tuschteckningar från 1952
- 53 ..... OCH I ANNAN FORM
- 54 De nya skorna
55 Första järpen
56 Första haren
57 En annorlunda fisketur
58 Vittet
59 Gräffägellek
60 Tjuvsnyttan
61 En obehaglig upplevelse
62 Kolaren
63 Skogsköparen
64 N'Lars
65 Tjäderskytte
66 Jaktminne
68 N'Hilding
69 Kolvedhuggaren
70 N'Bärtil
71 Skogsräct
72 En morgon vid Backsågen
73 Natt i kojans
74 Klockarbössan
75 Första algen
76 Efter den första algen
77 Ett oväntat möte
78 Kväll i Makstugan
79 Språkförbistring

SÅ BÖRJADE DET

Aven om de två uppsatserna är enkla, knapphändigiga och lite styltade med sina "fingo/gingo" återger de två viktiga upplevelser för en liten tolvåring. En tolvåring som växte upp i ett hem där skogens bär och vilt var nära nog dagliga inslag i vardagen. Allt ifrån de första stapplande stegen. Skogen kom att präglja hela min uppväxtmiljö. I sanningens namn bör sägas att det nog inte fanns så mycket annat att välja mellan heller.

Liden på 1930 och 1940 talen var ju inget annat än en liten skogsby. Långt, långt på sidan om allfarsvägarna.

Det var flera som växte upp under liknande förhållanden. Men jag hade fördelen av två goda lärarmästare i min omedelbara närhet. Min mor (Ingeborg) var outtröttlig i sin jakt på skogens alla bär. Både för användning i det egna hemmet och för försäljning. De samlade inkomsterna till hemmet var små och varje krona var välkommen. Min far (Sven) var inbiten jägare och invigde mig i jaktens mysterier. Han jagade allt men med småviljakten som sin särskilda specialite. Naturligtvis var han också en utomordentlig ålgjägare. Många var våra jakt dagar tillsammans. Och övernattningar i gamla fåbodstugor och timmerkojor. Många var också hans berättelser om gamla tider och jakter.

Skogens Bär och Jakt kom således att utgöra två viktiga inslag för mig under de år jag var bosatt i Liden. Det fanns en annan mycket viktig faktor i sammanhanget som bör lyftas fram. En faktor som möjliggjorde åtkomst av de valdiga skogarnas alla bär och vilt. En faktor som inte längre finns. Stigarna. De system av väl upptrampade stigar som genomkorsade skogarna. I alla riktningar.

1. Skogens bär

Min mor vägljede i allt som hade att göra med skogens bär och jordens olika nyttigheter. Allt ifrån den härliga gyllengula "nyttan" (mogna hjortron) till rotfrukter av olika de slag. För henne var skogen och jorden ett rikligt skafferi. Ett skafferi som stog till förtogande för att användas.

Någon av mina föregående uppsatser hade lika gärna kunnat handla om att plocka blåbär, hallon, hjortron eller lingon. Om långa dagsvandringar till Vallsjösen, Ladmyren, Svartåbodarna, Bolands-berget (öster om Väckesjön) och andra ställen där den ena eller andra sortens bär fanns i tillräcklig mängd för att det skulle löna. Att vandringarna ofta blev långa hängde delvis samman med att skogsverkingarna - på i huvudsak bondeskog- var få och relativt små varför nyttor dvs. de som ökade möjligheterna till nya bärbestånd var begränsade. Dessutom kunde det vara långt mellan dem. Men bär fanns. Av alla de slag. På gamla kända ställen. Om man bara var beredd att ta ut svängarna, dvs gå lite längre.

Det krävdes inte mycket till utrustning. En bärkont på ryggen, ett par silhinkar och matsäck för dagen. Ibland en bärplockare. Det var långa, tunga dagar. Men de underlättades mycket av att min bäste kamrat Erik och hans mor Betty ofta plockade samman med oss, dvs mamma och mig. Att bära en full kont med ex. lingon på ryggen, och en silhink i vardera handen, var ett styvt jobb för oss tolvåringar. Mycket av bären såldes. Varje inbringad krona var betydelsefull för gårdens ekonomi. Inte minst gällde detta oss barn. En höst plockade jag 100 liter lingon

" När vi jagade hare

En söndag fick jag följa med pappa och jaga hare. Farbror Byström skulle också bli med. Vi gingo klockan fem på morgonen. Vi hade två hundar med oss, som hette Jack och Stella. Vi följde en fåbodväg upp till Dackesjön. Där veko vi av vägen och följde en stig. Där fick Jack upp en gammal hare, som sprang för livet. Pappa och jag stod på pass vid en korsväg. Ett tag tappade Jack spåret men då tog Stella upp jakten och snart sprungo två hundar efter haren.

Vi hade nu flyttat på oss för att hjälpa hundarna. Då sprang haren precis till den plats där vi hade stått. Så fortsatte den till dammen i Dackesjön. Där tystnade Stella, men Jack fortsatte ner till Bodackebarget. Men där gick Jack fel och sprang bakspåret tillbaka. Senare fingo vi höra att en annan karl hade skjutit två bommar på "vår" hare. Så den dagen klarade sig Josse.

Ovanstående är hämtat ur en Uppsatsbok från 1943. Jag gick då i femte klass vid Kyrkbyns sexåriga skola i Liden och var knappt 12 år gammal.

I samma bok finns en annan uppsats som också på sitt sätt har med skog att göra. Den handlar om några sommar dagar på Svartåbodarnas fåbodvall som ännu brukades vid den tiden

" Ett sommarminne

En dag i sommar fingo jag och Erik Lindh gå till Svartåbodarna. Vi gingo på morgonen klockan nio, och vi voro framme klockan halv elva. På kvällen fingo vi hjälpa till att ta in korna i ladugården. Sedan fingo vi ligga i en fåbodstuga.

Nästa dag fingo vi gå och meta abborrar. Jag fick 15 stycken och Erik 14 stycken. När vi kommo hem fingo vi gå till Vitberget och leta korna.

Dagen efter gingo vi hem. Vi voro hemma klockan nio på kvällen. Vi hade haft mycket roligt."

bara för att kunna köpa ett par mörkbruna vandraskor med ljusbrun slejv över vristen. 100 liter gav de nära trettio kronor skorna kostade.

Till skillnad från blåbär, hallon och lingon plockas hjortron på myrmarker och "rän" (små, ofta till inväxta/skyddade myrdrag). Det medförde att det befintliga stigsystemet bara i begränsad omfattning kunde nyttjas vid hjortronplockning då stigarna sällan ledde över våtmarker. Därför blev denna bärplockning ofta en uppgift för männen. De som hittade i skogarna. Hjortronen omgavs helst med lite hemlighetsmakeri och man berättade inte gärna om sina speciella ställen. Det låg status i att hitta mycket hjortron. Och fram för allt då förstås är när det var smått om den gyllengula delikatessen.

Varje bärsort hade sina bestämda växtlokaler. Med särskilda krav på jord, fukt, sol, skugga, skydd mot frost etc. Svampens nytta och välsmak var ännu inte "upptäckt" av det stora flertalet landsbygdsbor. Svamp klassades ofta som sopp. Ett kreaturens föda och fördärv. Ett otrog som kunde komma den allra trognaste skälko att jaga runt på jakt efter den. I stället för att leda koflocken hem mot ladugård och kvällsmjölknings.

Beroende på bärsort -och tänkt användning- kunde de egna bären behandlas på olika sätt. Endera genom konservering (inkokning med socker) eller räkonsivering (omrörning med socker). Förekom också en enklare variant där enbart lingonen kokades (surmos) och lagrades. När det så var dags att använda bären rördes socker i och sylten var färdig. Den senare metoden kom till användning framst för lingon och hjortron vilka ansågs representera mer hållbara råvaror.

2. Stigarna

De olika bärens varierande växtlokaler och växtperioder innebar att vi ofta kom att röra oss över stora skogsytor. På så sätt lärde vi barn oss mycket tidigt att hitta i skogarna. Fram för allt längs de större, mer frekventa stigarna. Därför känns det rätt att stanna upp och berätta lite om de valdiga stigsystem som fanns i våra skogar ännu fram mot mitten av 1900 talet. De som tyvärr kom att förstöras av det moderna skogs- och lantbruket.

Det som utmärktes av att ständigt mer sofistikerade, tunga skogsmaskiner körde sönder mark och undervegetation samtidigt som den gamla lösgången med kor (och hastars) mulbete i skog upphörde. Det senare passade inte in i det nya systemet med högproduktiva mjölkkor. Trots att nya avverkningsmetoder, vägar och kraftledningar kraftigt ökade tillgången på bete. De urgamla stigsystemen utplånades där för undan för undan.

Kanske handlade våra bär- och jaktmarker om 4-5000 hektar. En stor del av dessa utgjordes av bondemark. Marker som genomkorsades av väl upptrampade stigar av betande djur. Fram för allt hästar, kor och får. Djur som gått här i århundraden. Och människor förstås. I generation efter generation. Stigarnas knutpunkter utgjordes ofta av gamla fåbodvallar. Fåbodvallar där ännu lite öppen jord och några grå byggnader minde om en gången tid när fåbodrar användes. En tid som ändå inte var alltför avlägsen. Inte mer än något eller några decennier bort. Som exempel kan nämnas Bodackebodarna, Bybodarna, Vitbergbodarna, Svartåbodarna (som var i bruk ännu in i 1940 talet), Gammel-bodarna, Backbodarna, Backnybodarna och längst i öster Micksåtersbodarna.

Utöver dessa fåbodrar/vallar fanns också enklare skogskojor som användes tillfälligt av skogsarbetare och timmerkörare. Ibland slog sig 2-3 skogsägare samman om en koja som då

uppfördes i anslutning till deras skiftet. Sådana kojor fanns lite här och var. Vid Norån, Vallsjöåsen, Åströmssons i Myrådalen, Hålröte, Ladmyren, Backsågen, Vackesjön och Maket (3 ågare) för att ta några exempel.

Utöver dessa kojor fanns också rester av äldre, enklare jordkojor som, i samma syfte, gjort tjänst någon kortare tid.

Om man lägger till platser med rester av gamla kolbottnar, torvströmyrar och tjårdalar samt där myrar, sjöar, tjärnar, bäckar och andra igenkänningstecken mötte stigarna kan du lätt föreställa dig hur ett gammalt (ortat) kartblad kunde se ut. Och förstå att det var mycket tydligt för oss som hört om och sett de olika "märkena".

Det var längs dessa olika stigar vi gick när vi plockade bär, fiskade, jagade eller hade annat ärende till skogen.

Intrassant är också att stigarna band samman byar i olika socknar. Från ex. Slättmon och Bredsjön i Ljustorps socken ledde på detta sätt stigar fram till Liden och vice versa. Från Slättmon gick stigen via Svartåbodarna och fåbodvägen därifrån. Från Bredsjön nådde man Liden via Lidbecks svedjan-Svartjärnsåsen-Flakamyran-Backbodarna och sedan via Vackesjön eller Dackesjön beroende på vilken by man skulle till. (Flygge-Byn-Bodacke etc.)

Till de nätverk av upptrampade stigar som anges ovan kan också fogas de upprädda vinter-basvägar som här och var drog fram över myr och skog. Och som ledde till timmeravlägg på sjöar, eller längs åar, varifrån virket sedan flottades. Inte sällan fanns hjortron -hår och var-längs en sådan basväg.

Lite forenklat kan man säga att jakten gav den karta jag sökt beskriva ovan ytterligare en dimension. Den lärde oss nämligen hur det såg ut mellan stigarna. I det vildas rike. Hur höjder, dalar och myrar bredde ut sig. Hur växtlighet, markvegetation och annat av betydelse för jakten var beskaffat. Och inte minst för att kunna orientera oss själva. I förhållande till ex. de knutpunkter jag nämnt tidigare.

Dar för skapades ytterligare (natur-)kännetecken. Men nu avsedda enbart för oss själva och våra behov. Ex.: Spjutallien (en spetsig, avskalad toppgren), Plogen (kvarglömnd träplog för plogning vinter-basvägar), Plåtunnan och Storsten. De angav klart och entydigt en viss plats. Att mötas på. Att stå på pass vid.

Det skulle dröja innan några bilvägar byggdes i de skogar där vi höll till. Den nya Ljustorpsvägen (omkring 1950) hade ungefär samma sträckning som gamla fåbodvägen till Svartåbodarna och vidare ner till Slättmon. När den väl slingrat sig upp över bergen till Dacksjöjärn. Den blev helt farbar omkring 1950.

Senare tillkom flera skogsbilvägar som utgick från Ljustorpsvägen. Nollbyvägen (och Vackesjön), Storvallsjövägen (via Lillvallsjöns SV-sida), Storvallsjövägen (via Lillvallsjöns NO-sida samt nerom By- och Bodackefåbodarna), Myrådalsvägen (via Svartåbodarna) och Storvallsjö-/Storskalsjövägen (via Vitbergets NO-sida till Vällasviken resp. Ropnåset).

I och med tillkomsten av dessa vägar försvar, undan för undan, det gamla skogsbruket. Motorsågar, traktorer, lastbilar, skotare, processorer etc. tog över. Ersatte inte bara gamla huggare, hästanspända timmerförar och flottningsleder. Utplånade också de gamla stigsystemen och jorde slut på en månghundraårig epok i vår historia. Naturligtvis bidrog också ett förändrat jordbruk som framhålls inledningsvis.

Under mina tidiga skogsår var det stigarna som gällde. Oavsett om det handlade om bärplockning, fiske, jakt eller något annat. Vart vi än skulle gå gällde först att ta sig från byn och upp över de branta åbergen. Endera till Dacksjödammen (3 km.), västviken i Väckesjön (2 km.) eller Skorvtjärnarna (3 km.). Väl däruppe blev (stig-)älternativen flera, landskapet planade ut och det blev lättare att ta sig fram. Handlade det om jakt hade vi nått någon av dessa tre punkter medan det ännu var rejält mörkt i skogen.

3. Jakten

Vilket som kom först. Bärplockning eller jakt vet jag inte. Jag vet bara att ända sedan jag var omkring tio år gammal handlade det om både och. Om man i begreppet jakt då lägger in enbart följa med. För att se och höra. Och möjligen få lite skogsvana.

Till att börja med var det korta jakturer. I likhet med vad som berättas i den inledande uppsatsen. Efterhand utsträcktes de till att omfatta även övernattning i någon fåbodstuga eller timmerkoja.

Jag har ett mycket klart minne av en tidig jaktur, med övernattning, till Bybodarna. Hösten 1944. För första gången har jag nu eget gevär på axeln. Ett luftgevär. Bakgrunden till detta var att pappa -som ägde två hagegevärv- tillfälligt bytt det ena av dem mot luftgeväret. Först då jag kände mig vuxen där jag travade på i hällarna på pappa. Om jag minns rätt så sköt pappa en hare inne på fåbodvallen. Själv såg jag haren vid flera tillfällen där han remmade undan för vår blandstövare Jack som var en duktig harhund.

Samma år deltog jag för övrigt i min första älgjakt. Givetvis med luftgeväret på axeln. Vi fick ingen älg. Sannolikt beroende på att de inte vågade visa sig för mig.

Utöver sitt jaktliga kunnande var pappa en god berättare som där till hade förmågan att uppfatta själva poängen. Otaliga var de berättelser -och rena historier- om jakt, människor och folkro som han samlat på sig. Allt med bakgrund i vårt Liden.

Han var inte bara jägare. När jag först hörde talas om begreppet viltvård insåg jag att pappa under lång tid bedrivit -och bedrev- en praktisk sådan. I betydelsen då att försöka balansera arten genom en reglerad avskjutning. Ett par exempel kan belysa vad jag menar.

För nog började jag smygga iväg med hund och bössa själv. Efter skolans slut. Ibland kunde jag få bannor för detta. I synnerhet om jag gått på "e olämpLitt e" område. Som uppåt Kavelbro-myren. Då kunde det heta.

- Skönt få ä gå där n. A. e skälliga härråhona sôm skö våra kvar ! (Gå inte där. Där finns en värdefull (avels-)hårhona som skall vara kvar)

Och när jag äntligen fick tillåtelse att skjuta en tjäder på spel tyckte jag nog han var inkonsekvent. Men snart nog insåg jag att även denna jakt var omgärdad av hans hemgjorda viltvårdsbegrepp. Det blev nämligen ingen jakt av förr än den ystra, storslagna värleken led mot sitt slut

- När pärningä ä över ! var den förklaring som gavs mig.

Medan vi är inne på kapitlet tjuvjakt är det väl lika bra tillstå att nog föllides en och annan älg under den "andra jakttiden". Den som tog sin början när den första (lovliga) upphört och pågick tills dess skogsarbetet upphörde på vintervintern. När sol och värme gjort det omöjligt att köra fram något timmer ur skogen.

I de flesta fall handlade det inte om någon systematisk jakt. Utan mer om tillfälligheter. Ett plötsligt möte mellan älg och jägare. Då det var smält om älg ett gott stycke in i 1940 talet var det inte heller någon vanlig händelse. Jag tror att många med mig, som minns hur det kunde se ut i gårdarna vid den här tiden, med stora barnkullar, små inkomster och återkommande arbetslöshetsperioder, såg det hela med helt andra ögon än vad vi - eventuellt - skulle göra idag.

Pappa var en utomordentlig -men samtidigt krävande- lärarmästare. Lugn och trygg i alla situationer. Där till kände han markerna bättre än sin egen byxficka. Ett levande bevis om man så vill på en gammal jaktregel som jag tidigt konfronterades med.

- Här tälåmo ! Jura ha gött öm 'ä röm ! (Du måste ha tälåmod. Djuren har gott om det dom.)

Jakten handlade i huvudsak om fågel (järpe, orre, tjäder), hare, räv och älg. Bortsett från lockjakt med järppipa och någon toppfågel handlade fågeljakten mest om flyktskytte. Min första fågel, en järpe, sköt jag 1945. En eftermiddag i berget ovanför vårt hem.

Rävjakt var egentligen inget som vi prioriterade. Förrän under 1940 talets senare del. Då Erik Lindh, Lars Ingvar Elfström och jag började jaga nere i Prästskogen (Prästtjäl.n) dvs. den skog som fanns mellan Indalsälven och väg 86:s gamla sträckning. Erik hade en halvstövare och jag en hamilton som båda låg på hårt. Så hårt att rävarna ofta tog gryt snabbt. En och annan räv togs ändå av daga vid dessa tillfällen. Min första räv sköt jag 1948. Efter ett, vad jag trodde, hårdrev vid Kolbotten intill Västviken i Väckesjön.

Älgjakt genomfördes under några få dagar (3) per år med början första måndagen i september. Någon särskild tilldelning förekom inte. Det var smält om älg. Så smält att det ännu 1950 infördes i ex. Sundsvalls tidning. Vem som hade nedlagt älg.

Några få jägare ägnade sig åt detta slit. För ett slit var det. Alltifrån den spårning efter älg, som påbörjades gott och väl en dryg månad före jakten, till att bära hem kött och hud. Ibland mer än en mil.

Vårt älgjaktlag gick under benämning "Husåsara n" efter de gårdar varifrån merparten av jaktlaget kom. Jag debuterade som passkytt 1946. Femton år gammal. Utrustad med ett 16

calibers hagelgevär och 4-5 egenhändigt laddade patroner. Forseddade med stöpta rundkuler av bly. Tillverkade under överinseende av pappa.

Vi gick alltid till skogen på lördag efter middag och installerade oss i någon skogskoja. Bar med oss allt som behövdes för 4-5 dagars bortovaro. Till en början handlade det om Vallsjöåsen, Svartåbodarna och Myrådalen. Vart efter som antalet jägare och jaktlag svaltde ut, på den mark där vi länge jagat så gott som ensamma, kom vi att jaga längre österut. Med övernattning vid Jonssonsmyran och senare Maaket. Min första älg sköt jag 1950. Arton år gammal. På Storfimmyren mellan Backnybodarna och Rickhard's "knuul. n" (kullen). Utrustad med en rakreflad 28 calibers Remington. Och givetvis, med ett eget, hemladdat skott. Ett skott som innebar att jag antingen var vuxen.

Harjakten dominerade helt. Antingen i form av endagsjakt eller med övernattning i någon fåbodstuga eller timmerkoja. Endagsjakter skedde vanligen inom en ungefärlig linje Bodacke-Gåsmynnen-Vallsjöåsen-Backbodarna-Knyln-Flygge. Oberoende av var vi ämnade jaga hade vi först att ta oss 2-3 kilometer upp över åbergen. Till endera Dacksjödammen, Västviken eller Vitmossmyren/ Skorvtjärn.

Jakt med övernattning innebar att vi gick hem i från på lördagseftermiddag när arbetet slutat för dagen (vanligen kl.13.00) Som regel upp till Dacksjödammen och därifrån (dryga 5 km.) till Svartåbodarna eller Bybodarna. Vårt jaktområde kunde då sägas begränsas av en ungefärlig linje från Lillvallsjönore -Norr om Bybodarna-Storbacken-Vitberget- Lomtjärnarna-Myrådalstjärn- till Vallsjöåsen. Låg vi i Bybodarna jagade vi den norra delen och i Svartåbodarna jagade vi den södra. Några strikta gränser förekom inte. Det var haren som avgjorde var drevet och jakten skulle komma att ske. Min första hare sköt jag 1946. På nyårsdagen. Vid Vitmossmyran.

Låt mig direkt säga att det var få jägare i farten under 1940 talet. Att efter en ofta tung arbetsvecka från måndag till och med halva lördag ge sig ut och "flänga i skog n" (gå/springa i skogen) på lördag och söndag lockade inte. I synnerhet om det innebar skogsvandringar på 2-3 mil. Vilodagen var till för att vila.

Men det fanns några få eldsjalar. En av dom var min far. Och så småningom även jag.

Annat skulle det komma att bli när Ljustorpsvägen med tillhörande skogsbilvägar byggts. Nu blev det lättare att ta sig ut i skog och mark. Under loppet av några få år mångdubblades jägarkåren. Framst älgjägarna. Det bör påpekas att det inte enbart handlade om bekvämlighet. Med början något år in på 1950-talet skedde en formig "älgexplosion". Det krävdes snart inga större insikter, eller förberedelser, för att skjuta en älg. Det var bara att sitta still och vänta.

Tiden när det krävdes närapå "Blod, svett och tårar" för att leta igen, driva fram, ta rätt på och fram för allt bära hem en älg led mot sitt slut.

Sätten att ta vara på vilt och kött var begränsade. Det handlade länge om endera konservering, salning och/eller hängning. Älgjakten genomfördes under tre tidiga septemberdagar dvs. när dygnstemperaturen ännu kunde vara hög. Köttet behövde fort tas om hand.

Konservering innebar att köttet bryntes eller "halvkokades" innan det lades ner i glasburkar. Därefter sattes burkarna ner för inkokning i en konserveringsapparat i ungefär en timma (kött) varefter det var steriliserat. Under inkokningen var burkarna förseddade med gummiring och lock, vilket hölls på plats av en särskild stålfläda.

Saltning innebar att köttet gnedes in med salt. Där efter lades det ner i saltlake där det fick ligga någon tid. Därefter kunde det hängas eller läggas ner i tråkral för förvaring.

Hare och fågel som sköts efter det kylan inträtt fick hänga i uthusboden. Som mest minns jag att tre harar och två tjäderfåglar hängde i boden hemmavid. De kunde hänga i princip hur länge som helst bara kylan höll i sig.

På 1950 talet började infrysning bli vanlig. Först hyrde vi frysfack på Sundsvalls fryseri och därefter i tur och ordning på mindre fryserier på Ludviksbergsvägen, Odengatan och slutligen hos Axel Unander i Liden. En granne som inreddde en del av källaren med frysfack.

Nästa steg blev egen frysex som gäller än i dag.

4. Skogsvanan

Med de föregående tre avsnitten (Skogens bär-Stigarna-Jakten) har jag helt kortfattat velat visa hur vår skogsvana byggdes upp. Allt ifrån tioårs åldern. Inte som någon planerad, styrd del utan mer på grund av omständigheterna. Jag skulle ha kunnat, och borde kanske, lägga till också Arbete. Detta då det stora flertalet unga pojkar på 1940 talet började i skogsarbete direkt efter folkskolan. Ett hårt och tungt arbete.

Skogsvana kan man inte läsa sig till. Den får man genom att vistas i, och praktiskt lära känna, naturen. Under skiftande förhållanden och årstider. För mig betyder skogsvana flera olika saker som till exempel:

Var och vart? Att veta var jag är, hur terrängen runt mig ser ut, och hur jag skall gå.

Uppmärksamhet. Att kunna tyda ljud och läten samt lokalisera dem.

Utrustning. Att vara rätt utrustad. Oavsett väder och vind.

Förflyttning. Att tyst ta mig fram i all slags terräng.

Omdöme. Att aldrig förhastna sig och ta onödiga risker

Detta är för mig några faktorer som ger trygghet -och glädje- i umgänget med skog och mark. Faktorer som får mig att känna gemenskap med naturen. Faktorer som till stor del grundlades under barndomen. Och som -för mig- är själva grundvalen för begreppet skogsvana.

JÄGARKÄREN - FÖRR OCH NU

Under mina år som jägare har jag upplevt tre olika grupper av jägare. Tre grupper med väsentligt skilda kunskaper ifråga om jakt. Och då talar jag om deras kunskaper vid inträdet i jägarlivet. Kunskaper som i huvudsak påverkats av samhällsutvecklingen under de senaste femtio åren.

Det är inte min avsikt att på något vis framhålla - eller doma ut- någon av grupperna. Jag är tillräckligt erfaren -inte minst efter 23 år som (älg-)jakttledare- för att veta att det till syvende och sist är personliga egenskaper som ytterst avgör jägarens kvalitet. Och fram för allt då lugn och omdöme. Rent tekniska färdigheter kan envar träna upp. Och underhålla!

Jag har valt att tidsätta de tre grupperna. Den första omfattar då jägare som gjorde debut till och med 1940 talet. Den andra omfattar dem som kom in omkring 1950 och senare. Den tredje gruppen omfattar de som kom in omkring 1980 och senare. I det följande redovisar jag mina skäl för denna indelning.

Till och med 1940 talet. Praktiska kunskaper om jakt fördes vidare från generation till generation. De nya jägarna var i huvudsak uppvuxna på landsbygden och hade stor skogsvana. Det var smått om älg. Och älgjägare. Så smått att det ibland var en nyhet för dagstidningen. Vem som skjutit en älg. I förhållande till resultatet krävdes stora fysiska insatser av såväl hundförare som passkyttar vid älgjakt. Inga skogsbilvägar, ingen kommunikationsradio eller älgdragare. Och vapen som i bästa fall bestod av Remington i kaliber 12,7. Den första repeterstudsare jag kan erinra mig -en Husqvarna 9,3 x 57- köpte pappa 1947. Även småviltjakten var av blýgsam omfattning. Dagsmarscher på 2-3 mil lockade knappast efter sex dagars, ofta, tungt fysiskt arbete. Inflyttning till städerna, och arbete där, blir allt vanligare.

Från och med 1950 talet. Långa skogsbilvägar och kraftledningsgator samt på -och kring- stora avverkningar utvecklades rikliga betesförhållanden. Resultatet låt inte vänta på sig. Antalet älgar ökade snabbt och begreppet "älgexplosion" var snart ett faktum. Men tillkomsten av skogsbilvägar innebar också att avsides liggande marker nu låg lätt åtkomliga. Hjälpmedel av olika slag utvecklades undan för undan och antalet älgjägare/lag ökade kraftigt. På marker där vårt (älg-)jaktlag med ett 10 tal deltagare varit i stort sett ensamma fanns snart 7-8 lag med mer än 100 deltagare. Många av de nya jägarna hade ingen som helst erfarenhet av jakt. Antalet småviltjägare ökade inte lika märkbart vilket möjligen kan ha berott på att jakten krävde tillgång på hund. En hund som med nödvändighet krävde en myckenhet träning. Oavsett om det gällde fågel- eller harhund. Bilar, moderna jaktvapen och olika hjälpmedel blev allt vanligare samtidigt som tidigare jakt- och skogsvana av förklarliga skal minskade. Inflyttningen till städerna fortsätter i oförminskat tempo.

Från och med 1980 talet. Fortsatt stor tillgång på älg. Landsbygdens avfolkning fortsätter. Allt färre jägare är bosatta på landet. Jägarskola och jägarexamen införs. Med syfte att upprätthålla den jaktliga tradition som tidigare generationer förunnats men som håller på att glömmas bort i takt med inflyttningen till städerna. Även om jag själv inte kommit mig för att genomgå denna utbildning har jag noga studerat kursmaterialet. Och därtill mött flera unga jägare med denna bakgrund under jakt. Jag tillhör den grupp gamla jägare som är mycket positiv till utbildningen.

MIN JÄGARSKOLA

Jag saknar själv formell jägarexamen. Däremot tycker jag mig ha fått en god praktisk sådan. Både ifråga om jakt och vapen. Allt ifrån tidiga barnår. För tidiga skulle nog många tycka idag. Men jag vill påpeka att skog och jakt var en del av vår vardag och att den gamla (månghundraåriga) utbildningsmodellen "se - höra - göra" följdes väl. Det handlade om steg för steg.

Även en viss teori förekom. I form av gamla praktiska råd. Råd som dagens jägare nog drar på mun åt. Råd som knappast skulle ge några poäng i dagens jägarexamen. Men som ändå förjånar återges tycker jag.

1. Skogsvana

I tre inledande avsnitt (Skogens bär - Stigarna - Jakten) har jag velat särskilt dokumentera hur skogsvanan undan för undan grundlades. Den som enligt mitt förmenande berett den största glädjen i mitt jägarliv.

2. Vapen och vapenträning

Bällgar'n. Tretton år gammal fick jag förtroendet att ta hand om en av pappas två hagegevävar. Att svara för rengöring och vård. Ett belgiskt vapen. Dubbelpipigt. Side by side. Caliber 16.

Det var ett lätt och smidigt vapen. Med hanar. Bakom dessa fanns, på vardera sida om stocken, en graverad plåt. En drivande hund med två harar framför sig. När jag höll geväret i mina händer, och låt blicken glida längs den långa pipan, kände jag mig vuxen. Mina tretton år till trots. Geväret har följt mig genom alla år även om det nu är pluggat och obrukbart.

Men det handlade inte bara om rengöring och vård. Även praktisk träning genomfördes. Var och en som hanterat ett sådant gevävar vet att när hanen spänns hörs ett tydligt klick. Så fick det inte vara enligt pappa.

- Knäppå tå hämn' n hörs långt där'nå skog'n i förklarade han.

Hanen skulle spännas ljudlost. Vilket innebar att jag med långfingret skulle trycka in avtryckaren samtidigt som tummen spände hanen. När hanen nått fullt läge skulle först långfingret lämna avtryckaren och därefter tummen släppa hanen. Hanen var nu spänd vilket skett helt ljudlost.

För att återställa vapnet till utgångsläge gällde omvänd ordning. Tummen på hanen. Långfingret tryckte in avtryckaren. Hanen fällades långsamt ner varefter tummen kunde släppa taget.

Övningen kan synas enkel. Och var det också. Dock inte för små barnhänder som natt och jämt räckte fram. Men rörelserna nöttes in. Till glädje för mig vid kommande jakter.

Skyttet vållade problem. Jag hade skjutit med luftgevär -med kula- och nödigt lätt mig sikta. Med det ena (vänstra) ögat stängt.

Nu försökte pappa förklara att vid hagelskytte skulle jag rikta geväret mot målet. Med båda ögonen öppna. Det krävde gevärsvana. Att geväret direkt när det nådde axeln satt skjuträtt. Det ena ögat skulle vara fixerat på målet medan det andra "kände av" den närmaste terrängen framför det vilda. Se till att inget hinder fanns som kunde försvåra -eller ominnetgöras- skottillfälle. Att där till bedöma avstånd, och framförhållning, gjorde inte det hela lättare. Det sist nämnda förtydligade han med orden

- Jurä skö springa på så sköta ! ("...äller flyga på så.")

Jag kan inte minnas att jag provsköt något detta första år (1944). Det skedde på sommaren därefter. Skjuta på en tavla gick väl an. Vårre var att finna på ett rörligt mål. Men pappa var inte sen att trösta.

- Hä je så nog, pojke !

Nästa steg var att ladda egna skott. Visserligen användes fabriksladdade Gyytorp-patroner med veka hagel (dåtida 3-an eller 5-an) för förhstens jakter och grövre (7-an) för senare jakt. När det vilda tagit på sig en tätare vinterdrakt.

Det egna laddandet hade nog mer att göra med älgiakt då dubbelgevär, med hemstöpt rundkula av bly, var ett vanligt förekommande vapen. Färdiga tomhylsor, förladdning, krut och kultång fanns i vårt hem. Men pappa menade ändå att jag skulle ladda också några hagelskott.

- N'skö lära så å laddä ! Hä hör tell ! var hans motiv.

Även om han noga övervakade laddandet måste han ha vänt ryggen till vid något tillfälle. Jag lyckades nämligen få till ett par patroner med extremt "förstärkt" krutladdning. Det höll på att ta (tog) en ända med förskräckelse. Vid skott mot en hare norr om Dacksjodammen höll inte gevärets läsanordning för den kraftiga laddningen. Pipa och understycke föll till marken medan kolven vart kvar i min hand. Smällen trycktes mig våldsamt. Haren fortsatte som om ingenting hänt. Dock fick jag för mig att hans öron "slagit lock".

Klockarbössan. Efter några år lyckades jag få låna ett riktigt älgegevär. En rakraftlad Remington för ett skott i caliber 28. Det sades att den var tillverkad av en gammal smed i Boda vid namn Larsson. Den hade varit på drift i flera år och ägaren -Alvar Åström- visste inte var den fanns. Men jag fick låna den. Om jag kunde hitta igen den.

Det tog inte många dagar förrän jag höll den i min hand. Klockarbössan. Lång, tung, rostig och lite "slakig" (gles). När jag provskötade längs den kantiga pipan kände jag att detta förvisso var en riktigt dunderböss. Och hade inte Alvar själv sagt att dess kulor gjort slut på ett 20 tal älgar! Sex gröna papphylsor följde med.

Någon kultång i rätt caliber fanns inte att uppbringa i byarna. Det fick duga med en 24 caliber. Då den var något grövre fick de färdiggjutna rundkulorna knackas till lite med hjälp av en hammare så att de gick in i papphylsan. Som förladdning användes några sidor ur mormors tidning Evangelii Harold. Inte så att jag trodde på Högre makt. Det var helt enkelt det mjukaste och formbaraste papper som stog till buds. Som kronan på verket hade jag lyckats komma över lite extra starkt krut.

En hylsa måste offras på provskjutning. En hylsa med extra mycket krut. Vi - jag och min trogne vapendragare Erik Lindh- hade nämligen funderingar över om bössan skulle hålla i hop när det snall.

Ett par dagar före älgiakten var allt klart för provskjutning. Vi gick upp mot fåbodvägen väster om Stinus'es. Gjorde fast bössan i "gämmelhägg n" (gårdsgården). Knöt ett snöre om avtryckaren. Kullade en tom plåtunna 10-12 meter framom bössan. Spände hanen. Tog till oss snöret och jag drog av. Det såg ut som om en kanonkula gått genom plåtunnan !

Fågelstudsaren. En Husqvarna fågelstudsare, 6 mm., för ett skott var min nästa bekantskap i vapenväg. Jag köpte den 1949 och vill minnas att den kostade omkring 80 kronor. Och nu kunde man börja tala om ett hyfsat precisionsvapen. På inte allt för långa avstånd. Även om det bara handlade om 22 long rifle i ammunitionsväg. Ett vapen som beredde mig mycken glädje. Fram för allt för övningsskytte.

Som en liten kuriositet kan nämnas att Per -min son- sköt sin första hare med denna studsare 1981. Vid jakt i Vastana, Liden.

Älgi studsare Husqvarna Special 30-06. Min första älgi studsare köpte jag i Värmland, där jag var bosatt, 1964. Vapnet betingade ett pris av 600 kronor. Ett utomordentligt precisionsvapen. Vägen till en egen älgi studsare hade gått via mitt eget gamla hagelgevär samt lån av Klockarbössan (Alvar Åström), Husqvarna 12,7 x 16 (Olle Elfström), Husqvarna 9,3 x 62 (Nisse Nilsson, Igelsjotorp) samt Husqvarna 9,3 x 57 (Pappa).

Lån från Nisse Nilsson (min systers svarfar) gällde jakt i Liden. Hans egen jakt på Igelsjotorp genomfördes i oktober varför jag kunde låna hans gevär för septemberjakten i Liden. Jag hade också förmånen att få delta i jakten på Igelsjotorp under några år.

Lån från pappa gällde jakt i Värmland. Närmare bestämt i Väse. Beläget mellan Kristinehamn och Karlstad där jag deltog som gästjägare under fem år. En helt annorlunda jakt än jag vänt upp med.

Innan jag lämnar min Husqvarna special ett litet minne från dess första Värmlandsjakt. Pappa, som också deltog som gästjägare några år, och jag besatte var sitt pass ute på några glesa skogsholmar i åkermarken. Drevkedjan föste ut en älgtjur som gick rakt mot mig. På ungefär 150 meters avstånd stannade han till. Med huvudet högt och rakt mot mig. Sannolikt förmam han någon främmande vittring.

Då jag satt med stadigt stod låt jag skottet gå. Älgen för ihop som ett dragspel och förmigen satt på ändan. Reste sig upp och sprang från mig. Ner längs ett djupt dike och var borta.

Pappa kom fort. Arg som ett bi. Inte över skottet. Så pass förtroende hade han nog för mig och hade ju själv sett hur jag inväntat rätt skottillfälle. Nej hans ilska hade med geväret att göra. Med den, enligt hans mening, allt för veka calibern.

- Va ä rä ja ha sagt ? Häddä ru hätt n 9-äre häddä n lega kvar ! Förbannadä ärrtbössä !

Pappa som köpte sin egen 9,3 redan 1947 och invigde den genom att skjuta tre älgar hade sin uppfattning klar. Det skulle vara grova caliberar för älgi. Då blev dom kvar.

förtroendet att fungera som jaktledare. Laget hade fortfarande stark koppling till det gamla "Husåsarna" (Olle, Lars Ingvar, Erik 2, Stig, Ingemar och indirekt även Åke)

Redan 1978 gick Åke över till annat lag och 1979 följde Stig efter. I mitten av 1980 talet avgick Olle och i mitten av 1990 talet Erik. Båda av åldersskäl.

Efter att ha trasslat oss fram några år utan egen hund - med inlånade "handskåmmen" (lika med dåliga hundar)- beslut vi oss för att annonsera (1981) efter hund och hundförare. Bland flera tankbara valde vi Nils (Nisse) Svedin från Gnarp.

1994 togs Per Åslin in i laget. Han fungerar också som jaktledare från och med år 2000. 1995 Björn Eriksson och år 2000 Gunnar Denkert. Samtliga hade jagat något/några år med oss innan.

År 2000 består Makåsens jaktlag av Gunnar Denkert, Björn Eriksson, Bengt Lindblom, Erik Lindh, Nils Svedin, Per Åslin (jaktledare) och Ingemar Åslin. Där till har vi några man som brukar hjälpa oss om vi blir kort om folk. Lars Göran Öberg, Roland Engkvist och Lars Lundin.

Från det gamla laget Husåslaget återstår bara Erik och jag.

2. Fällda älgar

När man talar om älglag kommer man forr eller senare in på fällda älgar och skyttar. Om vi börjar med fällda älgar är det intressant att se hur stor del av den totala avskjutningen- som fällts under respektive decennium (uttryckt i procent).

Under 1940 talet fälldes	6 %
1950	20 %
1960	7 %
1970	11 %
1980	29 %
1990	27 %

Som framgår av siffrorna är det fram för allt på 1950-, 1980- och 1990 talen som älgtillgången på vår jaktmark varit god. Omkring 75 procent av totala antalet älgar har fällts dessa decennier. På 1940 talet fanns lite älglag. 1960 och 1970 talen kan delvis förklaras av att vi hade dåliga hundar men också att avverkningar delvis förändrat förutsättningarna för älglag.

Intressant kan också vara att se när Husåsarna's- resp. Makåsens jaktmedlemmar (ensum) sköt sin första älg. Som synes kunde det gå åtskilliga år innan det blev tillfälle till skott

Husåsarna's jaktlag
1945 Lars Andersson
1946 Olle Elfström
1947 Sven Åslin
(1948 Erik Karlsson)
1950 Ingemar Åslin
1951 Lars Ingvar Elfström

1952 Birger Engström och Rudolf Åslin
1953 Stig Åslin och (Andreas Sehlén)
1955 Bertil Engström
1956 Erik Lindh
(1959 Egon Pettersson)
1963 Algot Engström
1975 Åke Åslin

Anm. Skyttar inom ( ) har ej tillhört laget.

Makåsens jaktlag
1977 Lars Ingvar Elfström
1978 Stig Åslin
1979 Bengt Lindblom
1980 Erik Lindh
1981 Nils Svedin
1982 Ingemar Åslin
1983 Erik Lindkvist
1991 Per Åslin
(1993 Tore Tellberg)
1994 Björn Eriksson
(1995 Torkel Tellberg)
1999 Gunnar Denkert och Göran Öberg

I vilka områden har Makåsens jaktlag fällt sina älgar ?

Framom Svartjärnsmyrarna 36 %
Svartjärnsmyrarna 23 %
Norr om Svartjärnsmyrarna 41 %

Fördelning fällda djur

Kalvar 34 %
Kor 36 %
Tjurar 30 %

3. Älghundar

Vi har haft många hundar och hundförare genom åren. Fram till och med 1981. Därefter har vi haft (och har) samma hundförare men med olika hundar.

Om vi tar det från början så fanns t.o.m. 1950 två mycket rutinerade hundar, bra hundar. Rudolf jämthund Boj och Lars gråhund Roj. Två hundar som kompletterade varandra utmärkt. Boj var spårhunden. Som med slakt koppel gick före hundföraren - oavsett avstånd till älg! Inte nog med det. Han valde därtill bästa väg för hundföraren. På sidan om bråte och annat. Orubbligt lugn. Roj var ståndhunden. Irvigare och skallande. Rudolf och Lars därtill två skickliga jägare och hundförare.

Min första älg sköt jag (1950) för övrigt just efter Boj och den jämthundvalp - Snoppen! - som Rudolf skaffat för att ersätta den då gamle Boj. Som togs ner samma år. Lars gråhund togs ner året före.

Under 1950 talet provades flera olika lösningar. Utan att vi fick till någon riktigt bra älghund. Rudolf Åslins valp ovan var mycket lovande men åt ihjäl sig av råttgift efter några år. Oturen fortsatte med nästa hund - en gråhund - som blev sjuk och måste tas av daga omkring 1955. Andra lösningar under detta decennium var halvstövare (Erik Lindh), 2-3 olika järnhundar (Bertil Engström), stövare (Andreas Sehlin) och järnhundstik (Olle Elfström)

1960 talet fortgick på samma sätt. Olika provisoriska lösningar. 2 halvstövare (Erik Lindh/Erik Sellstedts) och järnhund (Bertil Engström) för att nämna några. Forekom också att bland annat Stig Åslin och jag -var för sig- agerade hund. Ibland med lyckat resultat. Gick igenom aktuella skogsområden i syfte att stöta fram djur.

1970 talet liknade föregående. Halvstövare (Erik Lindh/Erik Sellstedts), gråhund (Bengt Lindblom), gråhund (Fritz Johansson), halvstövare (Johannes Tarvanen) och gråhund (Svedin, Soråker).

1981 hade vi -Maklaget- ledsnat på "hundrovan". Bra hundar fanns inte tillgängliga under ordinarie älgjakt. De var upptagna. Vi annonserade därför efter hund/hundförare. Bland 4-5 svar (fram för allt från Halsingland som började sin jakt en månad senare än oss) bestämde vi oss för Nils (Nisse) Svedin från Gnarp. Därmed var vår lycka gjord! Det var en formidabel fullträff. Vi fick en kunnig, duktig hundförare med bra -om inte alltid högpresterande- hundar. Och fram för allt en bra jaktkamrat. Hans första hund, Moje, var en fin bandhund, Nikko, Steja och deras avkomma Krutte löshundar och så hans nuvarande hund Nikko som, enligt min mening, är den bästa av dem. Samtliga järnhundar.

4. Smått och gott kring älgjakten

Naturigtvis har det inträffat många minnesvärda episoder under gångna älgjakter. Som 1947 när vi bodde i en stor barack belägen i vad som sedan dess kommit att heta "Kursstugedal'n". Som framgår av namnet pågick viss utbildning till/för skogsarbetare där.

Baracken var stor. Försedd med över- och underslafer så det gott och väl räckte till åt hela Husåslaget. Dessutom fanns ett särskilt rum för en kocka. I det utrymmet hade Ernst Lindh - Erik Lindhs morfar- installerat sig. Vi fanns på plats redan på lördag. Hade ringat in älg på söndag och gick till kojs i god tid på kvällen inför morgondagens jakt. Väckaruret stog på 03.30. Någon ringsignal hörde vi aldrig. Däremot Ernst's röst där han hogjutt ropade åt oss:

- Klocka å halvflamm! Vi ha söva över!

Alla för opp. Yrvakna. Klädde på sig. Packade ner det sista i ryggsäcken. Beredda att ge oss iväg till avlagna pass. Andra tills någon kom på, och så.

- Faen va mörkt hä å ute!

Någon titade på klockan. Den var 24.00. Mitt i natten med andra ord. Det var Ernst som spelade oss ett spratt. Vilket han ofta försökte. Det var bara att somna om.

En annan situation att minnas är när Erik Lindh 1976 sköt en älg på Stor Starmyran. Olle Elfström som alltid undersökte vart skotten tagit kunde denna gång inte finna något

ingångshål. Och tvingades därför fråga Erik. Denne pekade på älgens huvud. Nära nog mitt mellan ögonen. Olle tyckte nog att det var ett vägat skott varvid Erik förklarade att:

- Tordes inte skjuta på nåt annat ställe! Fick ju kritik i fjol för då ja skada kottet!

Till saken hör nämligen att Erik sköt en älg på samma ställe året före. Med ett inte lika bra skott. Då gruffade Olle om sönderskjutning. Den här gången förblev Olle tyst.

En episod från 1998. Gunnar Denkert står vid Orrkojan när han hör älg komma från Jonkesmyran. Älgen går ut på myren öster om, och mellan, honom och Stortornet. En älgjur. På ett avstånd av ungefär 150 meter. I starkt trav. Gunnar följer med i kikaren. Det går för fort för att få till ett säkert skott. Då -plotsligt- är älgen borta ur kikaren! Det tar några sekunder innan Gunnar fattar att älgturen gått ner sig helt i ett surhål på myren. När den omsider kravlat sig upp på fast mark låter Gunnar skottet gå!

Från Värmland 1960. Tre dagars jakt. Ingen älg. Vid återsamlingen på "lagårdsbacken" är såväl passkyttar som drevkarlar missmodiga. Glesa åkerholmar och närliggande skogsridåer har alltid rymt älgar. Med sin närhet till väldiga sädesfält. Så teke detta år. Man enas om att göra ett sista försök nästa morgon. På min fråga till jaktledaren varför man inte jagade av den så kallade Storskogen -ett område på 3-400 hektar- fick jag svaret att de aldrig skjutit någon älg där. Där är trängt och dåliga passmönstret. Men ville jag gå dit så var det OK från hans sida. Likaså om jag kände för att gå ut innan laget samlades 07.00 nästa morgon.

I gryningen var jag på plats. Gick fot om fot längs en gammal, igenvuxen kärrväg. Plötsligt hör jag älg. Ett stycke fram om mig. Oändligt försiktigt tar jag mig fram. En svag vind mot mig. En älgjur som jag lyckas fälla med ett bra skott.

När jaktlaget samlas en dryg timma senare kan jag bara rapportera att älg är skjuten. Senare på dagen sköts en kalv i samma område. Efter detta blev självklart att också Storskogen skulle jagas.

Under åren 1959 -1964 sköt jag 8 och pappa 2 älgar av totalt 17 i Värmland. Jag vågar påstå att begreppet Norrlandsjagare fick en särskild klang i detta jaktlag. En typ av jaktlag som jag aldrig förr -eller senare- tillhört. "Storgubbar" med inhyrt byfolk i drevkedjor. Och med jakt, i huvudsak, på storgodsjord. Det var kul att få vara med om den. Och trivsamma jagare.

5. Småviltjakt

Småviltjakt -fram för allt med drivande hund- erbjuder enligt min uppfattning möjlighet till en långt mer social samvaro än älgjakten. Den är också -fortfarande enligt min uppfattning- den jakt som bäst låter utövaren bekanta sig med skog och mark på bästa sätt. Jag undantar älgjakts hundförare från detta påstående.

Även om småviltjakten under mina Lidenår (tom. 1957) i huvudsak omfattade pappa och mig fanns några återkommande jaktgäster. Jaktkamrater som jag lärt mig uppskatta och sätta stort värde på.

Erik Lindh. Barnomsksamrat som jag delat många jaktupplevelser med. Älgjakt i 54 år och småvilt jakt fram till dess jag lämnade Liden för Ålsta folkhögskola och senare Sundsvalls Tekniska institut (STI). Femtiofyra år innebär att de förra pojkarna nu blivit gubbar. Och tillsammans med Bengt Lindblom, en annan f.d. Lidenbo och barnomsmsvän- nu utgör äldreman i Makåsens jaktlag.

Allt sedan småskolan (klass 1-2) har Erik och jag känt varandra. Och tillsammans plockat bar, spelat fotboll, äkt skidor, fiskat, jagat, arbetat och -inte att förglömma- slitit ut flera par danskor på Åsens skyttepaviljong mfl. angränsande dansbanor. Arbetat hade vi gjort på Fors Lidens Konsum i Liden. Tidigt lärde vi oss stigsystemen och skaffade oss jaktvana. Redan som småpojkar. Kort och gott växte vi upp tillsammans. Än idag upplever jag Erik som något av en bror. Trots att vi inte ses så mycket numera.

Bertil Svedin. En av de största jaktentusiaster (småvilt) jag känner. Under många år ledare för ett stort, populärt dansband som hade en stor del av Norrland som sitt arbetsområde. Spelningarna avslutades i regel klockan 01.00 på lördag natt. Oralliga är de gånger när Bertil, bosatt i Sundsvall, kom körande direkt upp till oss på söndagsmorgnar vid 04.00 tiden. Osövd, piggt och redo för, ibland, strapatserika jakter.

När jag flyttade hem (till Sundsvall) efter 16 år i Värmland och Stockholm hade jag förmånen att få jaga med Bertil och hans son Kjell. Men nu fram för allt på marker i Västana (Liden). Många trivsamma jakter har jag tillbringat i deras sällskap.

Lars Ingvær Elfström vill jag också nämna Drygt fyra år äldre än mig hade vi inte mycket gemensamt i de tidiga uppväxtåren utöver att vi var kusiner. Utöver älgjakt, schack och när han en och annan gång följde oss -pappa och mig- på småviltjakt. Efter vår återflytt från Stockholm kom han att bli min fasta punkt i Liden. Och en väl sedd gäst i stugan vid Väckesjön där vår vanskap undan för undan fördjupades.

Lars Andersson (Bredsjön). En skicklig skogsman och älgjägare som gärna följde pappa och mig i många småviltjakter. Han tillhörde Hussarans älgjaktlag allt i från 1944. En kunnig och erfaren jägare och skogsman som därtill besatt en stor portion humor. Varje besök jag gjorde i Liden innebar nästan alltid också i ett besök hos Lars, och hans bror Olle, på Bredsjön.

6. Harhundar.

Så länge jag kan minnas har det funnits (hår-)hundar i vårt hem. Den förste jag kommer ihåg är Jäger på 1930 talets senare del. En korsning schiller/hamilton. Jag var dock för liten för att ha några jaktliga hägkomster av honom.

1940 talet var Jack's. En småväxt blandstövare som jag nämnt i den inledande uppsatsen. Glad i människor och fram för allt tur. Snabb i upptag och godkänd på drev utan att vara någon riktig "överdängare". Det var under hans tid som min "jagarbana" inleddes.

1950 talet var Hejo's. En hamiltonstövare av fin härstamning (Bas af Eksjöholm). Just för tillfället fanns ingen hund i vårt hem. Jack hade avlivats och några andra (hund-)försök hade inte slagit särskilt väl ut. När så Bertil Svedin uppenbarad e sig med en liten valp sade mamma bestämt ifrån. Vi skulle inte ha någon hund på ett tag. Pappa och hon kompromissade

Valpen skulle få vara kvar någon vecka. För att se hur det skulle gå. Utgången var given på förhand. Vem kan väl motstå en hundvalp? I vart fall inte mamma!

Hejo utvecklades till en fantastisk hund. Den i särklass bästa vi haft. Både tidigare och senare. Inte så snabb i upptag -utan att vara sen- och en förmålig drevhund. Den hare som fick honom efter sig fick vara beredd på att renna undan länge. Avhopp längs landsvägar, trixning vid bäckar och andra knep lonade föga. I bästa fall någon minuts frist. Hejo var där till helt okänslig för väder och vind. Lugn, på gränsen till slo. Oerhört stark både fysiskt och mentalt. Spillde inte minsta uns glädjetrixing över att se ryggsäck, koppel och gevär tas fram. När koppellet ströks i skogen gjorde han några lovar. Utrattade sina behov. Och försvann.

På något vis "kände han på sig" vart haren satt vid olika årstider och väderförhållanden! Hemskog eller främmande skog spelade ingen roll. Hejo är -hittills- den bästa harhund jag jagat för. Första haren sköt jag för honom vid jakt uppe i Adalen (Ljustorp) samman med Lars Andersson, och pappa förstås.

Bertil (Svedin) och pappa var inbjudna på fjälljakt en höst. Uppe i nordvästra hörnet av Jämtland. Trots att Hejo blev väldigt älskad på vägen upp och väderteksförhållandena i fjällvärlden vidriga den veckan gick Hejo på som en klocka. Dag efter dag. Hare efter hare. Ett sällskap intill -med enligt egen utsago duktiga hundar- lyckades inte ens få upp någon hare på benen. Ett högt bud lär ha lagts på Hejo vid det tillfället. Till och med pappa som hade höga krav på hundar berömde Hejo!

1960 talet var Raff's. En liten smålandsstövare med full svans. Jag minns att pappa särskilt frågade om det när han talade med säljaren (telefon) från Småland. En stövare utan svans ville han inte veta av.

Raff var ett litet charmtroll. Nätt och behändig i huset. Älskade barn. Utvecklades till en ganska bra harhund. Snabb i upptag (gärna på luktvind) och rask på drev. Låg nära när han skallade. Första haren för Raff sköt Lars Andersson vid "Lidbecks svedja" SV om Ormhälljäm. Ett skott som Lars ofta skämtsamt åberopade gentemot pappa. Som lär ha sagt till Lars efter skottet

- Då hämnä å barnä miäg vårt tusen kroner hä !

Varför Lars -som var en flur av stora mått- titt som tätt påminde om skulden. Raff blev pappas sista hund. Tyvärr tvingades vi avliva honom när pappa gick bort 1973.

Det har funnits andra hundar mellan de som jag beskrivit ovan. Hundar som kom och gick. Jack 2, Ruff, Popp och 4-5 till som jag glömt namnen på. Pappa såg fört -redan när valpen började vänjas vid skog- om det "fanns nå tag i han". Och redan under första jakthösten blev han klar över om hans upplåtning stamde. När han såg valpen i arbete. Inte så att han ställde några orimliga krav på en valp att ta upp och driva. Nej, det handlade om valpens hela upp-trädande

Pappa ställde krav på hundarna. Ibland tycktes mig för höga. Men det handlade aldrig om några orätfärdiga krav. Om bara valpen var ärlig och bjöd till fick han den tid som krävdes. Men det fanns hundar som saknade rätta gnistan. Och dom blev inte gamla.

När pappa berättade en hund- eller valp- för ett bra utfört arbete var det inte att ta miste på den glädje, stolthet och tillgivenhet som hunden utstrålade.

7. Smått och gott kring småviltjakten

Mitt första byte var en järpe. Året var 1945. Jag hade kommit över en järppipa av mässing. Och tränade intensivt. Så intensivt att mamma hotade kasta bort den. Till en början fel blåsteknik gjorde att mina kinder hotade bli som en gammal, avdankad trumpetare.

Gick i fortsättningssskola. Smet iväg med min Ballguret(gammalt hagegevär)en eftermiddag upp i Vackesjöberget. Visste att där fanns en järpkull. Och kände väl någonstans inom mig att nu var det dags. Dags att omsätta "vapenträning och teorier" i praktiskt handlande. Det var en liten pojke med en stor bössa som smög uppför berget.

När jag kom hemrusande med en järpe i handen fick jag inte det beröm jag tyckte mig förtjäna. Mamma "trätt" (bråkade) på mig. Och pappa tyckte inte om att jag hade gått olovandes till skogen med bössa. Eftersom jag gång på gång fick berätta om äventyret för honom anade jag nog att han kände lite stolthet han också.

Efter denna händelse började jag få ha bössan med i skogen. Men bara när pappa var med. Och under hans uppsikt.

Haren kan förefalla urbotna dum samtidigt som den nog är det vilibråd som kräver störst skicklighet av sin förföljare. Den kan nära nog springa in i ryggsäcken eller rakt på passkytten. Samtidigt kan den uppvisa en hel provkarta av trix för att skaka av sig hunden. Som att lopa tillbaka -i egna spår- nära nog tills den möter den drivande hunden för att först då göra ett långt avhopp. Gärna längs en trafikerad landsväg. Den vet att hoppa på stenar över en back. Eller på stenar längs ett skravellberg. Men den kan också trycka länge, under bar himmel, i en liten fördjupning i marken. Nära nog fri från vittring. Att studera harens konst, vid spårsko, rekommenderas varmt. Det är en listig liten gymnast. Men samtidigt "tvårdum".

Pappa hade lärt harens alla konst. De som skulle klargöras för en oprövad liten hundvalp - och en förväntansfull ung, blivande jägare. Ofta jagade vi efter principen att jag stannade på upptaget medan pappa följde drevet. Erfarenhetsmässigt visste vi att när haren gjort sitt avhopp -och lurat bort förföljaren- kom valpen snart springande tillbaka till oss. Fanns då en av oss i närheten av tappstallet kände valpen trygghet och började söka ut igen. Efter det borttappade harspåret och den "goda" vittringen. Kanske följde ett nytt upptag med nya avhopp. Samma sak upprepades igen. Min uppgift vid dessa valpjakter var att hålla mig kvar i närheten av endera upptaget eller någon växel (punkt) där haren ofta återkom. För eller senare kom haren smygande på någon av dessa platser. Om bara valpen lyckades hålla igång drevet.

Min första hare sköt jag just vid en sådan jakt. Det var nyårdag (1946) 12-13 grader kallt. En vinter med ovanligt lite snö. Vi kunde bara inte hålla oss hemmavid längre. Pappa och jag. Stoppade några hårbrotbitar i fickan för kylans skull och gick uppåt gamla Stenbron och Vitmossa-myren. Det där med hårbrotbitar i fickan tarvar en förklaring. När det är riktigt

kallt och man inte rör på sig (ex. står på pass) håller man värmen bättre om man tuggar på lite hårt bröd.

Redan innan vi nådde myren markerade valpen "god lukt" i nosen. Och svansviftningen underströk detta. Det stog inte på förran haren spratt iväg. Och valpen efter. Så ivrig att han hade svårt med skallet. Drevet gick mot Skorvåjarna till. Pappa efter medan jag stannade kvar. Under några risgranar. Gamla jägarråd (-Si tell att du ha skog n bakatell n du leta pass!) var redan inympade.

I dryga två timmar stog jag där. Hade rört mig på högst en kvadratmeter. Som fastfrusen. Trots att jag tuggade i mig det hårda brödet. Några klös i skaren bortom mig. Valhänt och stelfrusen spände jag bägge hanarna (valsignade vapenexercis hemma i köket) och väntade. Ytterligare några klös fick mig att höja bössan. Och där kom han.....!

Den nyårsdagen glömmar jag aldrig ! NU var jag vuxen ! Femton år gammal !

Nästa slag av byte jag skot var en tjädertupp. På vårspel. Naturligtvis var det fel. Det inser jag själv idag. Men inte då. I vår lilla värld var jakt i alla former ett naturligt inslag. Och - som jag har framhållit tidigare- pappas upptåg var att tjäder på vårspel fick bara skjutas när parningen "va överstöka" (klar). Det innebar att ansmygningen blev betydligt svårare. Tjädern var mer varsk. Den där blinda kärleksryan hade lämnat honom. Det handlade mer om "blinnspe" (glesa, korta spelsekvenser) än regelrätt spel.

Det hela tilldrog sig på "Abborrmoa n". En blåsig, mörk och kulen värvall. Ett riktigt skitväder. Helst hade man nog velat stanna hemma. Men pappa hade sin upptågning klar.

- Ti rå hännä värä ä nt na annä folk utä ä!

En upplevelse var det. Första, riktiga övernattningen utomhus. I det fria. I samband med jakt. På en grannsbudd med kvarglömda snofläckor runtom. Stockelden. Varmt på ena sidan och kallt på den andra. Pappas sista instruktioner om "Nättvaka" (Tjäderlockan = Rödhaken), samt "Klonk" och "Sis" (tjäderspelets olika faser) blandades med hett kaffe innan det var dags att smya iväg uppöver mon. Mot spelet. Och "trestegs-sprängen". (det ansågs att just tre steg var den tid man hade på sig när tjädern återhämtade sig - från "klonk" till och med "sis"). Och förhoppningsvis så "Balligarens" (gevärets) dova avslut.

Ett annat minne. Nordost om Bybodarna. Nära Storbacken och Skalsjöjärn. Pappa, Ernst Lindh och jag satt och drack kaffe. Hejo hade markerat slag på hare och efter kanske tio minuter gick drevet igång. Strax öster om oss. Ner mot Skyrbäckarna (nerom Bybodarna). Efter några små tappert vände drevet och kom rakt upp mot oss vid elden. Pappa och jag högg tag i våra gevär. Hann flytta oss några tiotal meter. Han mot öster och jag mot väster. Ernst satt avvaktande kvar vid elden. Hejo var nära nu. Kom rakt mot oss.

Jag ser haren komma i fullt språng. Inväntar ett glepp (öppning) i småskogen. Skjuter snabbt. Haren faller ihop. Just när jag går fram mot haren hör jag pappa säga

- Mann fick skjütä n hara i är ä !

Jag stannar till och spanner ögonen i honom:

- Du ha väl ingenting skjuta å i Hä å ju ja !

Där stog vi. Båda gjorde anspråk på att vara skytten. Säkra på vårt påstående båda två. Ernst som satt mitt emellan oss försökte göra slut på vår dispyt. Vände sig mot mig och sa:

- Nu fä ru je rå pojka ! Ja såg ju hur n Svann skot !

Hur det löste sig ? Jo det visade sig att vi båda skjutit. I exakt samma hundradels sekund. Ingen av oss tre hörde mer än ett skott. Men vi tvingades båda ta ur tomhylsan och blåsa knutroken ur bösspipan för att sammanhanget skulle stå klart för oss.

Strax före jul. Jag var inbjuden av bröderna Flink till Vike i Holm för att jaga hare. Det var Hejo som gällde. Marken var täckt av ett tunt snötäcke. Nollgradigt. Vi gick sen eftermiddag från Vike för att övernatta i en skogskoja 4-5 kilometer norr om byn.

När vi vaknade på morgonen hade det kommit nära två decimeter snö på natten. Förutsättningarna för harjakt var med andra ord inte särskilt bra. Haren hade inte rört sig på natten. Låg stilla. Men Hejo ville annorlunda. Fick tag i en gammelhare - enligt bröderna - som sträckte ut i väldiga lyror. Dom försvann fort nog bagge två. Utom hörhåll. Kvar stog jag. På helt okänd mark. Medan Hejo drev. Långt, långt borta. Som en klocka. Jag stog nära nog en timma och lyssnade. Tyckte mig ana en "knutpunkt" dit haren återvände gång efter annan. Började gå däråt. Sent omsider nådde jag en lopa. Letade mig ett pass och väntade. Långe. Långe. Men så hörde jag att drevet vänt och kom mot mig. Gjorde mig beredd. Och där föll haren.

Den yngre av bröderna dök snart nog upp. Frågande:

- Hur ha ru teå rå ännu hit ? Ha å ju vi som hitta han n å känna haran !

Jag förklarade som det var att:

- Med Hejo kan man lugnt lyssna av drev och buker. Höra var växlararna är. Därefter kan man i lugn och ro leta sig ett pass !

Apropå Hejo. Jag sköt första haren efter honom och borde ha skjutit den sista också. Pappa och jag jagade en nyårsdag vid Lill-Vitberget. Sno och kallt. Under 15 grader. Fick upp en hare som gjorde vida slänger. Över Isaksmyran och ner i sluttingarna mot Skålsjön och Slättmon. Och ofta - men inte alltid - Slättmovägen tillbaka. Upp mot vägens högsta punkt.

Jag var hemma bara över helgen och hade inte tagit något eget gevär med mig. Nu använde jag pappas algstudsare. "Nialäre n". Drevet hade gått någon timma när pappa ropade på mig. Jag gick dit. Han hade gått ner sig i en kalkkälla och blött ner sig långt upp på läret. Måste åka hem och byta kläder. Innan han för bytte vi gevär så att jag fick hans hagebössa.

Någon timma senare. Det började redan skymma. Jag passade längs Slättmovägen. I en kurva. Med sikt 3-400 meter neröver mot Slättmon. Såg haren längst ner i nästa krök. Hur han kom stadigt mot mig. Duktigt trött var han nog för Hejo var inte långt efter nu. Närmare och

närmare. Vid pass 20 meters avstånd drog jag till mig avtryckaren. KLICK ! var allt jag -och haren- hörde. Jag drog av nästa pipa. KLICK ! Samtidigt hör jag pappas röst lite längre upp:

- Va faen ! Såg du nt hara n å !

Jag min slarver. När pappa gav mig sitt gevär, och en handfull patroner, hade han plundrat det. Och jag kontrollerade aldrig detta. Det är inte ofta jag grämt mig över en miss som den gången. Några veckor senare tvingades vi ta ner Hejo på grund av valpsjuka.

Saknaden efter Hejo var stor. Lugn, nästan sövlig, tog han sig an ett traj. Ringade snabbt och metodiskt. Harens alla finter genomskådade han snabbt. En jaktkamrat av allra bästa märke

ÅLGJAKTEN FÖRR

Under mina jaktår i Liden är det framför allt algjakten som förändrats. Inte omedelbart utan successivt. I flera olika steg.

Det första steget menar jag var tillkomsten av Slättmovägen omkring 1950. Parat med tillkomsten av nya, effektiva redskap för skogsbruket. Framst då motorsågen som nådde Liden vid den här tiden. Den innebar att skogsbruket förändrades. Blev mer storskaligt. Efterhand följdes motorsågen av andra skogsmaskiner. Som ständigt utvecklades. Undan för undan. Samtidigt blev privatbilar vanliga. Skog och jakt blev åtkomliga för allt fler. Det var inte längre förenat med någon fysisk ansträngning att nå avsides platser som Hålröte, Bybodarna och Vitberget. Platser där vi dess för innan jagade såväl ålg som småvilt. I det närmaste helt ensamma

Det andra steget var den "algexplosion" som blev ett resultat av det förändrade skogsbruket. Det som bland annat fick till följd att tillgången på föda för ålg snabbt förbättrades. Med resultat att ålgstammen kraftigt ökade.

Det tredje steget var ökningen av antalet jägare. Under loppet av några få år mångdubblades jägarkåren. Det var under den här tiden som begreppen "jägare contra algjägarer" myntades. Med algjägarer avsågs då alla nya jägare som enbart ägnade sig åt jakt under just de tre dagar då algjakt pågick. "Kotjägarer" var ett annat mindre smickrande ord som kom till användning. Lite orättvist tycker jag nog. Man ska komma ihåg att i takt med efterkrigstidens ständigt ökande valstånd fanns mycket annat än jakt att ägna sig åt.

Under 1950 talet ersattes en stor del av de gamla jaktvapnen. Algstudsare blev allt vanligare. Ofta av märke Husqvarna och i caliber 8 x 62 eller 9,3 x 57. Pappa var tidigt ute då han redan 1947 köpte sin Husqvarna 9,3 x 57 (som han för övrigt invigde genom att skjuta tre ålgar.) Fortsättningsvis tillkom ständigt nya hjälpmedel för att underlätta jakten. Men mera härom i avsnitt "Ålgjakten nu".

I det följande skall jag berätta om hur vi genomförde algjakten på 1940 talet. I det jaktlag - Husåsarna- där jag ingick. Algjakten som pågick i tre dagar och inleddes första måndagen i september.

1. Förberedelser

Redan under sommaren började laget söka och spåra älg. Det var en omständig procedur då allt skulle registreras. Det kunde gälla exempelvis, Var uppehåll sig älgen? Hur var väder och vind? I vilken terräng uppehöll den sig? Var betade den? Vad berättade spårn? Oxen ansågs lämna bredare, öppna spårstämplat mot kots mer pikiga, spetsiga. Och fram för allt hur gick älgen undan vid kontakt? Det var inga uppgifter som bokfördes. Men var förvissad om att de diskuterades noga och väl. Fram för allt av Rudolf (Åslim), Olle (Eilfström) och pappa. I den norra delen av jaktområdet genomförde Lars (Andersson) och Bertil (Engström) samma inventering.

När augusti månad inleddes ökade "fältstudier". Nu hände också att hund släpptes för att få mer realism i hur-och-var-älgen tog undan. Vilka gamla ("knäppskrä") pass den gick förbi. Det samma gällde när vi jagade hare. Skrämda stövaren iväg älg upprepades proceduren jag nämnt inledningsvis ovan.

Jaktmöten med våra vänner från Bredsjön -Lars och Bertil- ägde rum längs sommarstegen mellan Bredsjön och Liden. Vanligen under sen juli-tidig augusti. Vid Kalkkallan norr om Unanderssons hallan. Där möttes vi och jämförde våra iakttagelser hittills. Resonerade om allt som hörde jakt -och främst älgjakt- till. Jag tror inte nutida jägare ens kan föreställa sig allvaret inför kommande jakt vid den här tiden.

Det var spännande att sitta med och lyssna till gubbarna. Gubbarna som då var i 40 årsåldern! Höra om deras spännande upplevelser i skog och mark. Med Storoxar, Kattloar och Vargloar. För att inte tala om möten med okända väsen och ting!

2. Utrustning

Utrustningen var enkel. Men ändå ändamålsenlig. Att användas från lördag till onsdag dvs. under 5 dagars bortovaro. Aven om jakten började på måndag gick vi alltid till skogen på lördag eftermiddag. För att installera oss och spåra och ringa in älg på söndag.

I kladesväg handlade det om underkläder, dvs långärmad underskjorta och långalsong, av textil. Samt en underskjorta för ombyte. Några avlagda byxor och bomullsskjorta. Troja, blåblus, jacka eller avlagd kavaj. I bästa fall en regnjacka. På fötterna stövlar eller gummskor med läderskaft (föregångare till Graningekängor). På huvudet keps eller avlagd (mjuk-)hatt. Handskar.

Matsäcken var enkel och med hänsyn tagen till att allt skulle bäras på ryggen i kanske 6-7 kilometer. Plåtmatare med mjölk. Hink med risgrynsgrot. Smör, bröd (hårt och limpa), tjockpannkaka, korv, potatis, sylt, kaffe, bitsocker, salt och en bit ost. Kniv, gaffel, sked och en djup tallrik kompletterade matdelen samt kastrull för gemensamt "pärkok" och kaffepetter. För det dagliga kaffekokandet hade varje man en enkel plåtburk, med handtag av sträng, som alltid fanns till hands i ryggsäcken.

Ryggsäck eller kont. Yxa, kniv, tvål, tändstickor och eventuellt en tunsäck eller liknande för kött. Några sängkläder bar vi inte med oss. Vi låg, beroende på hur kallt eller varmt det var i kajan, i underkläder och ibland också med gångkläder. Med en rock över oss. Eller under huvudet. Två man i dubbelbrits gav den värme som behövdes. Och glöden från öppna spisen.

Ett, merendels primitivt, gevar med rengöringsgrejor ingick i utrustningen. Och i bästa fall ett total hemladdade patroner.

Yxor och knivar var slipade vassa. Hur många varv slipstenen drogs veckorna innan jakt vet jag inte. Bara att det var många, många.

Om utrustningen syns enkel skall man komma ihåg att precis allt måste bäras, i ryggsäck eller kont, till den koja/stuga där vi skulle bo. Svartåbodarna och Erik Åströms fåbodstuga där eller Elsa's stuga i Vallsjöåsen.

3. Söndag -dagen innan jakt

Redan tidigt lämnade Rudolf och Lars med följeslagare stugan. Rudolf för att spåra av "sorhöjdan" (dvs, södra sidan av Myrådalen) med platser som Hålröte, Byxmyren, Bjässstjärn, Storfinnmyren och angränsande myrstråk. Lars spårade i sin tur "narsia" (dvs norra sidan av Myrådalen) med platser som Vackelandsmyran, Lomijärnarna Fuskberget och Myrådalen på äterväg. Turer som tog en stor del av dagen i anspråk liksom kvällen för att närmare diskutera olika iakttagelser.

Iakttagelserna bestod naturligtvis av älgspår. Så färska att hunden följde dem. Hela tiden bandad. När hunden visade tecken till att älg var nära avbröts spårningen. För hundföraren gällde nu att ringa. Se om älgen fanns kvar någonstans framom honom eller om den fortsatt genom, och ut ur, jaktområdet. Hundföraren lämnade alltså det färska spåret och gick ut i en vid cirkel runt den plats där älgen/älgarna förmodades uppehålla sig. Detta för att inte oroa älg som eventuellt fanns framför. Som envar för sig var det en tidsödande verksamhet.

När Rudolf och Lars kom till baka på eftermiddagen var det dags att stämma av iakttagelserna. Och bestämma. Var och Hur morgondagens jakt skulle genomföras? Vilka pass skulle besittas? Vem skulle stå var? Alla hade möjlighet att delta i diskussionen och komma med synpunkter. Vi pojkar -Lars Ingvar, Stig, Erik och jag- var kanske ännu för oerfarna. Men vi lyssnade intensivt till "gubbarnas" diskussion.

Viktigt var också att vara överens om hur länge passen skulle vara bemannade? Och hur vi skulle buda varandra för eventuell återsamling. Kommunikationsradion var ännu okänd. Det gällde att gå -eller springa- med bud man och man emellan.

4. Måndag - första jakt dagen

Revejen gick omkring 03.30. Den första jaktmorgonen är alltid speciell. Förväntningar, spänning och iver att komma igång. Varje år är det likadant. Hur gammal man än är. I stort sett var ryggsäcken färdigpackad redan på kvällen. Efter lite grot och mjölk började de första passkyttarna -de som hade längst väg att gå- lämna stugan. Till dom hörde alltid vi yngre. Med all rätt.

Det var mörkt när Lars Ingvar och jag lämnade Svartåbodarna. Och tog av gamla fåbodvägen ner mot Storstensmyran. Vi följde den mot öster tills vi nådde basvägen som ledde upp mot Bjässstjärn och Storfinnmyren. Uppkommen till den, och med Richards knuf'n strax till vänster om oss, fortsatte vi mot gamla Backnybodarnas igenväxta vall. Nu hade dagsljuset nått oss. Men ännu hade vi en dryg vandring kvar. Trots att vi avverkat drygt halva sträckan till våra

pass. På lätta steg gick vi ner genom Nybodalen och över Lill starmyrar. Där ifrån följde vi basen (rågången) ner till Elsa's kolan (Åströmsson). Rakt österut från den och tio minuter senare var vi framme. På Storstarmyrar. Där Lars Ingvar skulle passa myrens norrsida och jag dess sydsida. Bakom oss hade vi en promenad på 4-5 kilometer. Varav nära 2 i nattmörker och på dåliga bas (häst vinter-)vägar.

Övriga passkyttar var fördelade på Myrådalens norrsida. "Brädå" (ungefär där krafledningen går över djupaste Myrådalen), Lill starmyrar, Väster om Nybodarna, Bjässjärn och Byxmyren. Rudolf gick södra sidan om Myrådalen och Lars den norra. I båda fallen mot öster.

När den första spänningen släppt efter någon timma på passet var det dags att göra upp eld och koka dagens första kaffe i den medhavda, sotiga kaffebrurken. Ett välkommet avbrott. Dels att få något i sig och dels få värma sig. Jag har för mig att septemberjakterna var kallare förr. Eller om det möjligen berodde på vår enkla utrustning? Ett är dock säkert. Det var inte ofta man såg någon älg på 1940 talet.

Som framgått av tidigare avsnitt (utrustning) fanns ännu inga märkesplagg typ Helly Hansen, Goretex, Chevalier eller Super-underställ. Den långärmda underskjortan av textil visste ingenting om att "andas" och transporterar svetten ut i ytterplagg. Blev man svettig blev man kall. Och frös. Om man inte var föruftig nog att ha med en reservskjorta. Och bytte om när man nått sitt pass.

Ibland hördes hundskall. Då vaknade man upp ur "slosittandet". Blev på helspänn ett tag. Var det Rudolfs? Eller Lars's? Eller Flyggan's? Var kom det från? Från Lomman? Från Storstarmyrar? Från Sothammar'n? Lyssnade intensivt. I väntan på flera skall. Och skott.

Om skott hördes följde ivrig väntan. Att någon skulle komma med bud. Bud att slakt forestod och att hjälp behövdes. Just vid det här speciella tillfället - när Lars Ingvar och jag passade Storstarmyrar- hade en älg fällt väst på Storfimnmyren.

5. Slakt

En fälld älg passades (innanmättet tas ur), fläddes och grovslaktades där den låg. När innanmättet var urtaget tog ett par man tag om struparna och släpade tväg hela "tjyfet" en bit åt sidan. Några började få. Andra högg lämpliga slanor att spika upp mellan två trädstammar. En på vardera sidan om stammen på omkring 1,80 meters höjd. Älgen grovstyckades i ett antal delar. 2 bogar, 2 läar, 2 sidor, 1 halsbit och 1 ryggbit. Huden släpades åt sidan. Den såldes och pengarna tillföll hundägarna.

Vart efter grovstyckningen fortgick stacks de avstyckade delarna upp mellan de uppspikade slanorna. Efter att först, med ett knivsnitt, försatts med ett hål. Igenom detta -och tvärs över slanorna- stacks en pinne cirka 30 centimeter lång. Pinnen låste fast köttdelen som nu fick hänga fritt tills det var dags att dela köttet vilket vi också gjorde på den plats där älgen fällt.

Berodde på väderlek kunde köttet få hänga i ställningen några dygn. För att staga sig och bli mer lätthanterligt. Innan det var dags att dela det. I lika många lotter som vi var deltagare i laget. Det var en mycket primitiv delning. Enbart yxa och kniv kom till användning. Jag har en känsla av att det bara blev soppkött och några få stekbitar av det hela.

Jag vet aldrig att fåglar eller vilda djur någonsin gjorde åverkan på köttet där det hängde. Undantagandes lavskrikan som i så fall gav sig på talg och filé. Men mig veterligt hände det bara vid något enstaka tillfälle. Här och var kan man än idag se rester av gamla "kottställningar" ute i markerna.

Det återstod inte mycket av dagen när vi skjuit, slaktat och hängt upp en älg. Vi hade lång väg att gå till våra pass. Och lång väg för att samla laget till gemensam slakt. Och slutligen lång väg till vår koja i Svartåbodarna.

6. Tisdag - andra jakt dagen

Andra dagen jagade vi västerut. I ett område med Svartån-Lill vallsjön som sydlig gräns och utgångspunkt för hundförare. Passkyttar var utspridda från Storbacken, Skalsjöjärns myrarna (väst-öst), Våbergsbron, Abborrjärn och Svartån. Utan att lyckas skjuta något.

Det var inte så enkelt att ställa om ett helt jaktlag vid den här tiden. För en ny så. För ett nytt område. Det var gles mellan passkyttarna. Varje bud eller meddelande måste överbringas personligt. Och mellan de yttersta passkyttarna kunde avståndet vara åtskilliga kilometer. Älgarna var få och vidsträckt och sköts ofta efter relativt lång drevjakt. Det var bland annat därför som många älgägare föredrog halvstövare - i stället för jämnhund eller gråhund- vid den här tiden. Smått om älg som rörde sig över stora områden krävde -enligt många- "stovarblod" i hunden. Minns också "Gamla jägarråd" från tidigare avsnitt.

- Må n håLstöver passa ru på bakspöå. Å schut ått kväll n! Åller da n åtter!

Vi hade redan lyckats skjuta en älg vilket egentligen innebar att vi redan "med råga" fyllt vår tilldelning under ordinarie tid. Det fanns år då vi inte fick någon älg. Trots att det handlade om ett jaktlag med erfarna jägare och tillgång till duktiga hundar.

7. Onsdag - tredje jakt dagen

Just det här året då vi bodde i Svartåbodarna och hade en älg hängande uppe vid Storfimnmyren var det inte aktuellt med någon mer jakt. Köttet måste delas och bäras hem fort nog. I annat fall kunde det ta skada.

Det blev att packa ihop all utrustning. Ståda ur stugan och fylla på några fång ved. Dra på sig rygsäck eller kont och gå upp till slaktplatsen. Val där tändes den eviga kaffeelden. Lite gräns höggs och breddes ut på marken. På dessa skulle sedan en köttlott för varje man läggas ut.

Vi jagade på bondskog. Mot lär. Det innebar att skogägaren fick ett lär av fälld älg. Resten delades lika mellan lagmedlemmarna. I vårt fall tio lotter.

Lotterna blev som de blev när enbart yxa och kniv kom till användning. Mest soppkött, någon enstaka stek och grytbitar. Köttet fördelades på tio hogar. Därefter -innan lottnings- hade varje man rätt och skyldighet att göra de justeringar som han ansåg nödvändiga för att högarna/lotterna skulle bli likvärdiga. Först där efter vidtog lottnings. En man vände sig från högarna. En annan man pekade och frågade den borttävande -Vem skö ha n hänn då?

När lottningen var klar packade varje man ner sin lott i kont eller ryggsäck. Efter att först ha lagt ner det i en tunnsock, papperssäck eller vad man nu hade. En vuxen älg kunde innebära en kottbörda på cirka 20 kilo. Utöver all utrustning. Skogägarens lär hämtades dagen efter. Liksom som huden. Jag kan bara minnas ett tillfälle när skogägaren själv hämtade sitt lär. Det var 1945 och Olle Jonsson från Byn.

Oberoende av var älg fälldes hade vi lång väg att gå innan vi nådde vårt hem på Husåsen. En vandring på 6-7 kilometer med tung packning -och dåliga bärryg- var inget ovanligt. Men ändå minns jag att när man nått "vilsten" strax söder om Dacksjödammet tyckte man sig vara nästan hemma. Trots att nära tre kilometers väg återstod!

ÄLGJAKTEN NU

Älgjakten nu är så långt från förr som tänkas kan. Ändå är den i vissa stycken roligare. Då syftar jag fram för allt på att älguppleveliserna är så många fler. I den jakt jag beskrivit i det föregående var ett älgmöte en stor upplevelse. Att upplevelsen var stor och lämnade nära nog ouppårliga intryck framgår av att jag väl kommer ihåg nästan varje älgmöte än i dag. Femtio år senare!

Däremot har jag stora svårigheter att redogöra för mina olika älgmöten under de senaste 5 åren. De har blivit så vanliga att de flyter i varandra. Anledningen är naturligtvis den fortsatta ökande älgstammen. Som framgår av pkt 2. Fällda älgar och skyttar (JAKTLAG, JAKTKAMRATER OCH HUNDAR) har vi aldrig föllt så mycket älg som under 1980 och 1990 talen.

Älgjakten idag är lättisam. Har inget gemensamt med förr. Landsvägar och skogsbilvägar leder ända fram -och in i- jaktmarken. Som naturligtvis också blivit mycket mindre än vad vi jagade över förr. På de ytor där vi Husåslagens 10 man jagade på 1940 talet finns idag sannolikt mer än 150 man. Fördelade på kanske 15-20 jaktlag (licens plus generellt).

Slitet att bara hem älgkött finns inte längre. Nu hämtas älgen -efter det att den passats- med fyrhjuling och transport till väg där bil och släpvagn väntar.

Kommunikationsradion har helt förändrat jaktens förutsättningar. I varje ögonblick kan man idag nå sina jaktkamrater. Omplaceringar av hela jaktlaget är snabbt och enkelt avklarad. Den är naturligtvis också en trygghetsfaktor. Det är svårt förstå hur vi kunde vara utan förr.

Kläderna är av helt annan kvalitet. Underställ som andas. Fibervästar eller tröjor typ Helly Hansen. Ytterjackor av varmt, vindtätt tyg typ Goretex med flera och rymliga, lätta regnställ gör att det sällan känns kallt att vara passkytt. Lägg därtill fasta pass med vind- och regnskydd av presenningar. En ung jägare idag skulle förmodligen inte tro sina ögon om han eller hon skulle få se -och fram för allt använda sig av- den primitiva utrustning som vi hade för drygt 50 år sedan.

Vapnen är helt annorlunda. Moderna, högpresterande och utrustade med kikare (eller "rodpunkt") De medger säkra skott också på längre avstånd. Erfarenheten av möte med älg är större nu än förr. De yngre jägarna är långt mer erfarna än vad vi var i detta hänsennde. Jägarexamen inte att förglömma. På vårt pluskonto kan man möjligen anförä större jakt- och

skogsvana. Men det skaffar sig de yngre jägarna fört nog. Om de vill. Och inte "bara" nöjer sig med att vara (passiva) passkyttar vid älgjakt.

En annan viktig förändring är jakttiden. Förr var den tre dagar. Från och med första måndagen i september. Nu pågår (licens-) jakten, med några veckors uppehåll, från första måndagen i september till jul. Med möjlighet att få förlängning också januari månad. Vår licens brukar omfatta 2 vuxna älgar och 2 kalvar. Den generella jakten (motsvarigheten till vår gamla jakt) pågår från samma startpunkt i fyra dagar. Beroende på areal med rätt att antingen fälla 1 vuxet djur eller 1 kalv.

I det följande skall jag ge några glimtar från älgjakten som vi bedriver den nu. Och använder mig av samma uppläggning som i föregående avsnitt (Älgjakten förr)

1. Förberedelser

Utplacering av saltstenar på fasta platser. I vårt fall handlar det om ett drygt 10 tal olika platser. Som regel placerar vi ut stenarna på försommaren. På vissa ställen kompletterar vi efterhand.

Oversyn av fasta pass. Se till att vind- och regnskydd är hela. Komplettera ved. Eventuellt ställa i ordning nya pass. Förändras de skogliga förhållandena ändras också älgarnas beteende och vanor. Fasta pass kan behöva ändras från tid till annan.

Hugga ur, och bredda, stigar så att fyrhjuling med vagn kan ta sig fram. För oss gamla som jagat länge -och minns hur det var förr- är det näst intill ofattbart att se ekipaget ta sig fram i terränger där vi förr fått bara, eller dra fram varje kottbit.

Se över Makstugan. Att där är städad och att ved finns. En syssla som hittills vår älderman Bengt Lindblom skött om.

Ovningsskjuta. Det är stor skillnad på detta mot förr. Då, när man handlade patroner, offerades kanske ett par skott för att se att bossen "bar fram hällsninga ni!" dvs. gick rätt. Idag handlar det om 25-50 skott före jakten för min del. Bör dock sägas att luftgevärsskyttet vid stugan i Vackesjön tidvis -när barnbarnen anländer- kan vara intensivt. Det är ingen dålig träning.

2. Utrustning

Då all utrustning idag fraktas direkt till jaktstugan via bil (Vackesjöstugan) eller från bil till jaktstuga via fyrhjuling (Makstugan) behöver ingen utrustning saknas. Vi bor och lever som kungar!

3. Söndag - dagen innan jakt.

På eftermiddagen samlas jaktlaget. Inte så mycket för att bestämma om jakten. Den ger sig i princip själv då jaktområdet numera inte är större än 600 hektar.

Vi har tagit för vana att över en matbit (grillning) träffas och trivas innan jakten börjar. Innan vi skiljs bestams pass, starttid och första anrop via kom radion.

4. Måndag - första jaktdagen

Det är nära till passen. Ingen behöver stort mer än en knapp timma för att ta sig till sitt. Klockan 06.00 gör jaktledaren ett första anrop till samtliga passkyttar. För att höra att alla finns på sina pass och få höra om eventuella iakttagelser på väg till pass.

Där efter sker kontakt med, och klarräcken till, hundföraren. Som då går igång med första säten. Den tar ett par timmar att genomföra.

I princip handlar det om tre olika sätar. 1. Runt och norr om Makstugan. 2. Svartjärmsåsen och Finn-myrrholmen. 3. Myrådalen. 4. Beroende på väder, vind och annat kan sätarna tacklas på olika sätt.

Jag har tidigare sagt att tillgången på älg varit god under de senaste decennierna. Därför står ofta älg också i små sätar. Älg som ifråga om skygghet inte har några som helst likheter med de föregångare vi mötte på 1940 talet. Då kunde en störd älg gå undan nära nog hur långt som helst. Nu kan den stanna till redan efter något hundratal meter.

Vi har hittills jagat under första veckan. Trots att jakttiden numera är så lång. Det beror på att vi sanjagar med (generell-)jägare. Med mark som gränsar till oss. Till nytta för oss båda. Han får alltid sin älg. Vi får samtidigt tillgång till större mark och fram för allt bättre pass-möjligheter. Utan denna samjakt hade vi knappast jagat under generelltiden (de första fyra dagarna).

Men låt oss återvända till vår första jakt dag. Efter någon timma hörs vanligen anrop i radion. Att älg har fallits. Då avbryts jakten och samling sker hos skytten.

5. Slakt

Den fällda älgen passas. Innanmätet tas ur. Därefter har vi i Makåsens jaktlag gått tillvaga på olika sätt beroende på vilka hjälpmedel som stått till buds.

a. 1977-1981. Vi förfogade inte över något som helst transportmedel (i skog) för kött. Därför flådde och grovstuckade vi älgen på plats och hängde upp delarna i ställning (se Älgjakt förr pkt. 5 Slakt). När väder och vind gjort sitt dvs. stagat köttet bar vi delarna (2 bogar, 2 lär, ryggbit, halshit och sidor) fram till väg och bil. Som regel klarade vi detta på sex bördor. Oavsett älgens storlek. Därefter fraktade vi köttet hem till Lars Ingvar Elfströms snickerverkstad i Byn där vi hängde upp de grovstuckade delarna i ytterligare några dagar innan det var dags att dela kött.

b. 1982-1989. Från 1982 hade vi till vår hjälp en älgvagn. För handkraft. Att dras av två män. En bår (ram) av rör och klädd med strängbotten. Två draghandtag fram resp. bak. Mitt under båren ledde stag ner i vilka fästes ett mopedjul. Första året den kom till användning drog Erik Lindkvist och jag en grovstuckad (stor) älgjur från Aspkabbarna till Makstugan på två vändor! På stenig, dålig stig! Andå fortsatte vi i stor utsträckning att bära över axeln (bogar och lär) och i bärram/ryggsäck övrigt. Pojkarna hade inte blivit gubbar än! I huvudsak fraktade vi köttet hem till Lars Ingvars verkstad där vi hängde upp det. För senare delning.

Vi, Makåsens jaktlag, torde nog vara det jaktlag - i våra trakter - som längst blev kvar vid det gamla. Att ha burit fram grovstuckat kött till landsväg. Lär och bogar över ena axeln. Rygg, hals och sidor i ryggsäck eller bärram.

c. 1990-2000. Ny teknik nådde också Makåsens jaktlag. Nisse Svedin hade kommit över en äldre älgdragare som han byggt om efter konstens alla regler. Första provet gjordes 1990. Jag hade skjutit ko och kalv i Myrådalen. På Åströmssons stora hygge. Stubbar, hål, ris och skräp! Ett riktigt skithygge! Nisse och älgdragaren tog sig ändå fram. Älgarna kördes ner i Myrådalen och lastades på Nisses jeep.

Från och med 1998 ersattes dragaren av en fyrhjulig med vagn. Jag måste erkänna att det var med viss förundran jag åsåg hur detta ekipage med tre män (Nisse -förare, Per och Göran - passagerare) kom körande nerifrån Makstugan, över Svartjärmsmyrarna och fram till en fälld älg. Och mindes alla gånger vi gått över dessa, bitvis sanka myrar dignande under väldiga köttbördor!

Jag har ofta undrat över vad våra -för länge sedan bortgångna jaktkamrater i "Husåsaran's" gamla jaktlag - skulle ha sagt om de stått vid min sida och fått se detta ekipage?

Till och med 1995 körde vi grovstuckat kött fram till Lars Ingvars verkstad. Därefter har vi fraktat älgarna hela(men urtagna) till Väckesjöstugan där vi flatt, grovstuckat, hängt och senare delat köttet

6. Följande jakt dagar

Oavsett vem av sätarna som är aktuell förflyter vår jakt i allt väsentligt som den första jakt-dagen ovan.

7. Makstugan

Själva basen för vårt jaktlag. Den uppfördes i mitten av 1930 talet i samband med stora storm-fällningar vilket fick till följd stora avverkningar. Per Olof Karlsson byggde med hjälp av några hantlangare. En av dessa var Erik Lindkvist som var med att bilda Makåsens jaktlag (1977). Erik som åtskilliga vintrar bott i Makstugan vid skogsarbete (huggning).

Jaktlaget har försett såväl stuga som stall med plättak. Den ligger på Anders och Gunnar Petterssons mark med. Men har hittills skotts om av Bengt Lindblom och hans hustru Kerstin. De har stadat, pyntat, ordnat ved, slagit av långgräs runt om, ordnat fågelholkar och hållit kalkällan öppen.

Under de första åren bodde Bengt Lindblom, Erik Lindkvist, Nisse Svedin och jag i Makstugan. Under senare år har Bengt Lindblom, Nisse Svedin, Göran Öberg och Per Åslin bott där. Men fram för allt är det Bengt och Nisse som kamperat i stugan.

Själv har jag under senare år bott i Väckesjöstugan samman med endera Kjell Lundfeldt eller Gunnar Denkert.

Erik Lindh (Indal) och Björn Erikssen (Byn) bor båda hemmavid.

DE STORA ROVDJUREN

Under sen vintervinter -ett och samma år- har såväl lo, varg som björn passerat stugan vid Väckesjön. Det hände i mitten av 1990 talet. Om jag berättar det -utan att ange tidpunkt- för sommargäster som besöker oss i stugan kan jag nästan se att de håller sig nära den. I vart fall när det börjar skymma. Det kan ju lura en lo, en varg eller en björn därute i mörkret!

Antalet lodjur (Varglo - sa man förr) har stadigt ökat i antal under mina jägarår (från 1945-) Åtminstone i de områden jag känner till. Och efter vad spårnön berättar. Såvitt jag förstår sammanfaller lodjurens ökning med de allt mer förbättrade betesförhållanden som blev en följd av nya avverkningsmetoder, skogsbilvägar, kraftledningsgator etc. på 1950 och -60 talen. Förbättringar som gynnar hare, rådjur, fågel och andra av lo ns mindre bytesdjur.

Det dröjde flera decennier innan enstaka rådjur uppenbarade sig i de skogsområden jag rörde mig i. Därefter ökade de snabbt i antal. Liksom lodjuren. Idag är det sällan jag ser spår efter vare sig rådjur eller loar. Några mycket snöröka vintrar gjorde rådjuren lätt åtkomliga för lo n. Nu tycks såväl rådjur som loar finnas fram för allt "ner i åkrarna" dvs.längs älvdalen (Indalsälven) och ner mot kusten.

Vad gäller vargen kan man anta att det handlade om någon revirsökande individ från den flock/flockar som uppehållit sig i skogsområdena kring Åsarne/Bräcke i Jämtland. Med stor sannolikhet handlade det om samma varg som senare visade sig i Stugsjö/Viksjo i Ångermanland. Någon vecka senare observerades den dels i Myrådalen och dels på Indalsälvens is när den sökte sig tillbaka västerut.

Första gången jag hörde talas om björn i Liden var 1950. Dessvärre var uppgiftslämnaren - som kom körande efter Slättmövågen med hast och vagn och mötte björnen - hällen för att inte alltid hålla sig till sanningen. Men när björnen senare iaktogs av andra godtofs uppgiften. Från den har tidpunkten har björn alltid funnits i Liden. Till att börja med sannolikt över ett stort geografiskt område. Men efterhand blev den allt vanligare. Idag är observationerna många. Och vi vet att det föds flera ungar inom det tidigare stora området.

På 60 talet fanns ett då obebott ide norr om Stor-starmyrn mot Myrådalen. För omkring tio år sedan slog björnen en älgko i vårt jaktområde. På vintervinters skarsnå. Vi var där och tittade på resterna. Däremot har vi inte, hittills, kommit i kontakt med björn under jakten vilket förvånar oss en del.

Den björn som besökt vår stuga vid Väckesjön hade kommit söder ifrån. Från åbergen (Skorvåjärn / Gravåstjärn). Avtryck och spillning bekräftade besöket.

VÄRVINTER

Skiddåkning på vintervinters skare är en av årets höjdpunkter för mig. Helst med en tums nysnå (spårsnå) ovanpå, heblå himmel och 7-8 grader kallt. Att få glida fram över myr, mo och tjärnar utan att egentligen behöva anstränga sig. Kilometer efter kilometer. Mil efter mil. Få studera spårlopar efter märd, hare, räv, älg, spårplatser (tjäder) och vad som kommer i ens väg.

Leta upp en solbacke och en fêrvedstubb (gammal furustubbe). Ta upp yxan och klyva loss några spånor. Kämma doften av nykokt kaffe!

Om jag blundar kan jag se forna tiders skarränning efter älg för mitt inre. På 1700- och 1800 talen. En vanlig -och grym- jaktform i Medelpad och Norrland. Skidloparen sökte älgspår. När han fann ett och fått kontakt med djuret satte han högsta fart. Det ansågs allmänt att älgen inte stog ut mer än ½ dag i hög fart vid djup snå. Även om bössa ingick i loparens utrustning var yxa och kniv väl så viktiga. Jaktformen var givetvis förbjuden och därför användes bössan endast i undantagsfall. Knallen kunde nå öron som inte borde veta något. Bättre då att ta till yxan.

Om nybyggargifnarna hette det på den tiden att " Finnen och därnäst vargen äro älgens värsta fiender." Men det bör nog klart sägas ifrån att svensken inte var ett dugg bättre. Älgens period-visa forsvinnande i Norrland brukar sättas i samband med just omfattningen av- dvs möjligheterna till- skarränning

Det talas om en skarrännare i Jämtland som 1896 från nyår till trettondagen dödade 60 älgar ! För att få en uppfattning om "bedriften" kan som jämförelse nämnas att 1907 (statistik) sköts 60 älgar i Y-län, 155 i Z-län, 108 i X-län och 45 i AC-län.

Några minnesvärda skidturer

Skiddåkning har alltid legat mig varmt om hjärtat. Och gärna då turåkning på skarsnå. Det får en att känna sig fri på något sätt. Att ta sig fram var som helst. Utan några "konstlade" medel som uppgjort skid- eller skoterspår. En tum snå ovanpå skaren gör åkningen än mer nöjsam då man kan se, och följa, olika spårstampar och på så sätt få lära sig mer om hur det vilda -alla kategorier- lever och rör sig.

Jag minns en långtur i början av 1950 talet. Erik, Gösta (Hjärpe) och jag hade beslutat att åka till Välasen. Upp över Dacksjödammen nådde vi så småningom Slättmövågen. Följde den ett kort stycke innan vi vek ner mot Lill Vallsjön. Över den och upp för Skrybackarna nådde vi Bybodarna och en stunds vila. Sedan fortsatte vi över Storbacken, Lill Skalsjön och Björnerget innan vi nådde Välasviken. Efter en sista stigning nådde vi så den gamla stugan i Välasen. Där vi kunde vila ut och plundra ryggsäcken på kaffe och smörgås. Hemfärden gick längs Stor Vallsjön, förbi Noret och längs Norån över Lill Vallsjön och upp mot Slättmövågen. Innan vi sedan kom hem hade vi avverkat dryga tre mil.

En annan vinter fick Lars Ingvar (Elfström) och jag för oss att åka till Slättmon. Efter Dacksjödammen sökte vi oss ut mot den då, grovbrutna, Slättmövågen. Följde den fram till Svartån. Därifrån gick vi obanat (skare) upp mot Svartåbodarna, Svartåjärn, österut längs Lill Våberget och de långa utförsloparna ner till Slättmon. Det var första gången såväl Lars Ingvar

som jag sett denna by. Som låg vid vägs ände. Inte en enda människa syntes på gårdarna vi skidade förbi. Däremot tyckte vi att det rörde sig bakom varenda gardin. Att människor betraktade oss i smyg. Omkring tre mil skidade vi den dagen och kände oss nog väl så beresta som vad dagens turister gör efter en resa till Thailand!

En annan tur i minnet är när Erik och jag åkte via Dacksjödammen, Dacksjön och Himmelsjön mot Nolby och Djupsjön. Neråt Fabodtjärn fäms en uppställd (hugar-)barack som vi måste passera. En finne höll till i den. Det var många finländare som arbetade i skogen vid den här tiden. Efter krigsslutet. Duktiga arbetsmänniskor. Det var med stor försiktighet Erik och jag närmade oss baracken. Vi visste -via hörsägen- att finnen var krigsskadad, att han hade vapen och var misstänksam mot allt och alla som närmade sig honom. Baracken bar också syn för saken. Att där bodde en misstänksam människa. I alla väderstreck var upptaget inspektion (skjut-?)gluggar. Dörren var delad på mitten. Så att övre halvan kunde öppnas medan, den nedre förblev stängd. Finnen var nog ute på hygget för vi såg honom aldrig. Ändå hade vi en känsla av att kikade på oss via sina "luckor".

Aprorå knepiga människor. Erik och jag hade varit på jakt åt Svartåbodarna till. På eftermiddagen när vi skulle skida hem blev det omslag i vädret. Plusgrader. Tö och eländigt. Vi beslöt oss för att övernatta i Svartåbodarna och ta oss hem på morgonen medan kylan annu höll i sig. Bo skulle vi göra hos **Björnjägarna** (jag vet än idag inte hans namn) som till och från jagat med oss under dagen. Om vilken det sadets att han skjutit flera björnar uppåt Jämtlandshället. Och vad värre var också flera tyskar! Under krigsåren. Han var en sätting och ensling som visade sig i Byn bara för att inhandla nödiga matvaror. I Svartåbodarna bodde han i gamla Edlunds stugan och högg åt en bonde fram i Byn. På kvällen tog han fram och visade oss sin pistol och talade om för oss att "den jävel som visade sig på vallen skulle han döda". Vilket gjorde ett kusligt intryck på oss. Jag tror inte att varken Erik eller jag var särskilt väl till mods när det var dags att torna in.

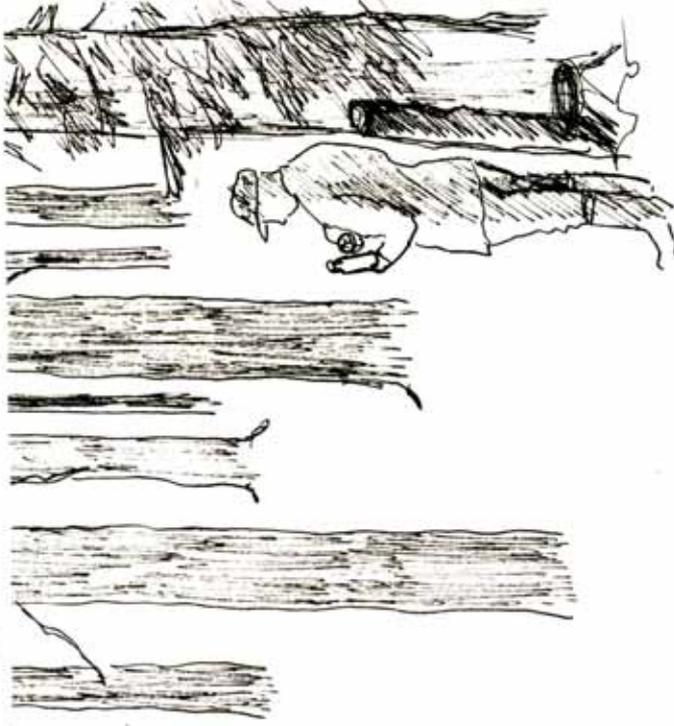
Mitt i natten vaknade vi av att Björnjägaren stog i dörren, som var vidöppen, och sköt skott på skott ut i mänskenet med pistolen. Jag kan inte minnas att varken Erik eller jag låtsades vara vaken. Men färdigsovet var det definitivt. Björnjägaren gick bara lugnt och lade sig.

Tidigt på morgonen nådde vi Svartån nere mot Vallsjön. I utmärkt skidföre. Där vi också mötte pappa. Arg som ett bi. När vi inte kom hem på söndagkväll blev man naturligtvis oroliga hemmaavid och var på väg ut för att leta efter oss.

Vårvintern är för mig vår kanske härligaste årstid. I symnerhet när det råder skurföre och jag kan ta sig ut på skidor. Turerna blir inte så långa som förr. Inte heller åker jag lika fort. Å andra sidan hinner jag se, och njuta så mycket mer.

NÅGRA SÄRSKILDA MINNEN I BILD OCH ORD

Närhelst jag vill kan jag återskapa vissa upplevelser för mitt inre. Upplevelser som gjort outplånliga intryck på mig och därför alltid kommer att leva kvar. Upplevelser som för mig fort tanken till exempelvis skönhet, tystnad, styrka, smidighet, andakt och liknande. Upplevelserna behöver inte nödvändigtvis ha koppling till jakt. De kan lika gärna ha inträffat vid andra tillfällen. Det gemensamt har de dock att de utspelats i de marker som den här skriften handlar om.

Sen december. 10-12 grader kallt. Än så länge lite snö. Så lite att jag gett mig ut med Lucas - min stråvhåriga tax- för att motionera honom och mig några timmar. Upp i Makåsen vid Rödstugan. Sneddard branten uppför mot öster. När in i gammal, tät granskog rätt långt upp i åsen. Lucas har försvunnit en stund. Fann tydligen ett spår som luktade gott. Jag letar mig en stubbe. Sätter mig. Håller upp en kopp kaffe.

Det är bara någon enstaka solstråle som orkar leta sig ner genom det tät granbeståndet. De som ändå när mig glider hastigt förbi. Fortsätter. Vandrar vidare genom granarnas väldiga pelarsal.

Jag fylls av lycka och andakt där jag sitter i tystnad och ensamhet. Lycka över att få vara. Att uppleva detta storslagna. Andakt i (min) vetskåp om att finns GUD så finns han i detta.

Bävaren är en ny bekantskap för mig. Där till nära granne till stugan vid Väckesjön. Och en mycket skicklig byggare som jag lärt mig respektera. Jag minns inte att någon i min bekantskapskrets sett en bäver annu vid mitten av 1950 talet. Men därefter har den förökats sig snabbt och okuperat snart sagt varenda "skvalback" där det är möjligt att bygga damm.

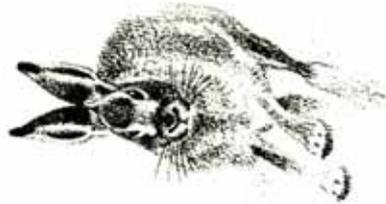
Det handlar om en mycket skicklig dammbyggare. Som väljer ut dammens båda anslutningar till "fastlandet" med största omsorg. Dammen behövs för att uppnå konstant vattennivå i bakomliggande damm så att hyddans ingång (-ar) ligger skyddade under vattenytan.

Ett av sina "scaffierier" har mina bävrar i omedelbar närhet till stugan. Därför kan jag i lugn och ro studera teknik och vanor. Och emellanåt se när de slapar kvistar mot hyddan på vikens andra sida. Eller bara ligger och logar sig utom vår båtbygga.

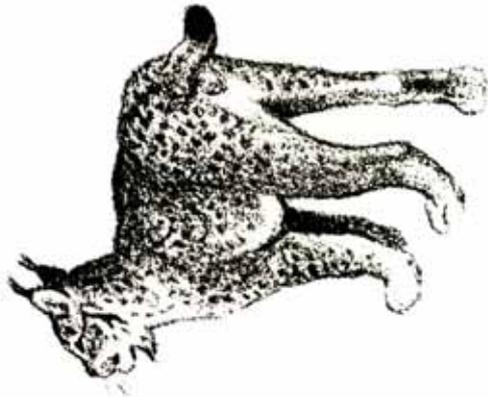
En gnistrande kall vinterdag. Nära två tum nysnö. Ovanpå ett lager av skare Jag kom på skidor via Flakamyren och åkte mot sydost. Mot solen. Hade nyss läst av ett tjäderspel i nysnö. Sett hur vingpetsarna ristat märken i den. Rörde mig försiktigt samtidigt som jag spanade av talltopparna längs Svarttjärnsmyren framom, och på sidorna av mig. Efter någon tjäder.

Bakom en myrulle, uppe i skogsbacken stog några björkar. Mer anade än såg några mörka skuggor i dem. Stannade upp i skydd av en risgran. Där satt en flock orrar och lät sig väl smaka av björkarnas knoppar. Efter att ha betraktat dem en stund åkte jag fram bredvid granen. I ett nu flög de sin väg. Och jag var ensam med tystnaden igen.

Skogens eget andeväsen är haren. Den bara finns där! Ett, tu tre! När du minst anar det! Sitter där och klipper med sina långa öron. Öron som vänder åt alla håll. De fungerar som förstärkare. Och det behövs. Syn- och luktsinna är dåligt utvecklade. Fienderna många. Den hör dig på långt håll om du väsnas det allra minsta. Står du däremot tyst, och absolut stilla, kan den närapå springa mellan dina ben utan att ana någon fara.

Ett charmigt knypte och en Mästare i att kunna trixa till det för förföljare som räv och hund. Byter klädedräkt från sommar- till vinterhalvår. Från brun(grå)aktigt till helt vit.

Lo'n, och då som endera Kattlo eller Varglo, förekom ofta i min barndoms berättande. Som något främmande väsen. Grym och blodtörstig. Men det skulle drojra länge innan jag själv fick se någon i frihet. I "mina" skogar.

En vårvinterdag. Sol. Några minusgrader. Ett par tum nysnö på grov skare. Vinterns höjdpunkt. Skaråkning. Att glida fram över myrar, moar och sjöar. Känna doften av vårhungliga träd. Stanna till i en solbacke. Ta fram yxan och klyva loss några "fjätvedspånor" ur en gammal stubbe. Dofthen av kaffe.

Ovanpå en timmervälta får min hustru syn på en "stor katt". Ett stort lodjur reser sig maktligt upp. Stracker på sig. Fixerar oss lugnt med blicken. Vänder och går från oss någon meter. Stannar upp. Vänder sig mot oss igen. Har full kontroll på läget. En makalös syn! I kanske 30 sekunder och på lika många meter. Forsvinner ut i snön i några långa, mjuka språng.

Ibland har jag tillfrågats om direkta skönhetsupplevelser. Om jag -bland skogens invånare- har någon speciell favorit? Som jag mer än andra förknippar med begreppet skönhet. Jag behöver inte fundera särskilt länge för att ge mitt svar.

Tjäderhönan. Den har begåvats med allt. Form, färg, elegans, stil och allt vad man vill. Det är inte att förvänas över att tjädertuppen kan spela som en galning för att ställa sig in hos denna eleganta uppenbarelse. Som man med fördel kan iakttä på en skogsväg -gärna inifrån bilen- när hon plockar i sig lite smågrus för matsmältningens skull.

Se hur elegant hon rör sig. Halsens stolta sträckning. Huvudet. De svarta ögonen som nästan skämskt ser tillbaka på dig. Hennes underbara kläddräkt med det rödrosbruna bröstpartiet. De korta, avmätta stegen. Till och med noppandet efter gruskorn för tanken till ett stiftfullt societetsparty där hon tar för sig av tilluggen.

Den listigaste bland djuren ansågs ofta vara räven. Kanske med all rätt. Man behöver bara erinra sig rävgrytens många "reservutgångar" för att inse att här är ett djur som ligger långt framme i (den egna) säkerhetsplaneringen. Följande episod kan ytterligare sägas belysa detta.

I slutet av 1940 talet jagade Lars Ingvar Elfström, Erik Lindh och jag ofta räv i "Prästtjäl'n" (Prästbolets skog). En halvstövare (Eriks) och en hamilton/schiller (vår) såg till att räven verkligen fick remma undan för fullt. Dom var val inkörda på Prästtjäl'n så Erik och jag hade bara att släppa och inta pass själva.

En morgon sköt Lars Ingvar. I en kittelformig dal. Räven föll direkt i skottet och blev liggande ungefär i dalens halva djup. Lars Ingvar, som stog uppe på dalens högsta punkt, vek i lugn och ro upp geväret. Gjorde patron ur. Gick nerför branten mot räven. Tyckte sig se en huvudrörelse hos den, till synes, döda räven. Tog åt fickan efter en patron. Hann inte mer. Som ett rött streck försvann räven ner i niporna och in i en lya. Helt oskadd efter vad vi senare kunde se.

Vi kom fram till att räven i den kittelformade dalen inte blev klar över varifrån skottet kom? Var skytten stog? Inte ville riskera att springa rätt i gapet på denne! Först när Lars Ingvar började röra på sig visste också räven rätt flyktriktning!

Att få se -och höra- älg är alltid en upplevelse. En maktig upplevelse. För mig är känslan densamma efter mer än femtio år som älgjägare. Inte sällan sker mötet när man minst anar det. Och pågår några få sekunder.

Jag ska villigt erkänna att jag erfar ett visst missmod när jag fällt en älg. När upplevelsen förvandlats till en kötthög vid mina fötter. Van av ordning kan naturligtvis fråga sig Varför jag ändå jagar älg?

Jag har bara ett svar. Jag har växt upp med jakt allt sedan barnben. Jakten var en del av vårt självhushåll -fram för allt under krigsåren- och ett naturligt inslag i våra liv. Den har följt mig allt sedan dess. Och blivit en del av mina naturupplevelser.

Sedan sommaren 1985 utgör stugan vid Vackesjön vår bas. Vackert belägen i sluttningen ner mot Backviken. Utöver bäver, knipa, flugsnappare mfl. finns andra intressanta grannar att iakta. Exempelvis "kvällsläppa n" (fladdermusen) som är bosatt under stugans yttertak. Och som gör sina turer när det skymmer.

En annan intressant gäst är morfkullan. Under vår- och sommarkvällar sträcker den över vår stuga. Vid molnigt, regnigt eller lite disigt väder stryker den tätt över huset. Är det klart och lite kallare flyger den däremot högt. Det karakteristiska ljudet "orr-orr-pist-pist" hörs vida omkring när det är vindstilla. I årtal har sträcken gått på samma ställe.

1945 fällde jag mitt första byte. En järpe. En eftermiddag efter (fortsättnings-)skolan smög jag mig vägg upp i Väckesjöberget ovan Stimus stuga. Olovandes tog jag med "natt" hagelgevär "Bällgar n (belgiskt) och några patroner. Jag fick inte det beröm jag hade trott. Att mamma skulle "träta" på mig var jag införstådd med. Däremot inte pappa. Men jag fick lova att inte gå ensam med geväret. An så länge.

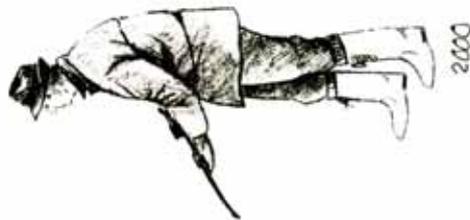

Den första haren har naturligtvis lämnat ett betydligt starkare intryck. Nyårsdagen 1946. Nu handlade det om ett lagarbete. Där huvudpersonerna utgjordes av pappa, en unghund och jag. Det var kallt. Frukansvärt kallt (eller? handlade det männe om enkla kläder). Stola fingrar. Drevet som kom mot mig. Hanarna. Haren. PANG!

Det var skillnad på personlig utrustning för femtio år sedan och nu. En nutida jägare skulle nog ha känt sig ganska så vilsekommen om han/hon varit med då.

Inga skogsbilvägar. Ingen kylbåd för kött. Ingen älgragare. Ingen älgsudsare med kikarsikte eller "rod punkt". Ingen kommunikationsradio. Ingen (hand-)kottsåg, kottknivar eller bukoppnare. Inga underkläder som "andas" dvs. leder svett från kroppen. Inga Helly-Hansen fibertrojor. Inga jaktrockar Fjällraven, Chevalier, Gore Tex och liknande. Inga latta, bekväma regnkläder. Kristidsdåliga skor. Ingen hatt/keps med jaktmärken av olika slag. Inga sittunderlägg. Uppräkningen kan göras lång.

Några avlagda byxor och kavaj. Likaså keps eller (mjuk) hatt. Gammal flanellskjorta utanpå långärmad textilskjorta och dito långkalsong. Ylletröja (som doftade naftalin). Ett slätborrat hagelgevär, i kaliber 12 eller 16, med hemstöpta rundkuler. I bästa fall en rakreflad 12, 7 Remington. Morakniv och yxa. Rygsäck eller kont. Allt skulle bäras på rygg. Till skogs och hem. Hem tillkom eventuellt kött. Avstånd på 6-7 kilometer var ingen ovanlighet.

Även om jakten idag på alla sätt är bekväm händer att jag saknar min ungdoms jakt. Den var mer mystisk och lockande på något sätt. Trots att den krävde så mycket mer ansträngning.

Våra enkla vapen medgav inte skytte på några längre håll. Ett slätborrat hagelgevär med rundkula gick an på högst 40-50 meters håll. En rakrefflad Remington "bar fram halsninga n" på kanske 80 meter.

Pappa var tidigt ute med sin älgstudsare. En Husqvarna 9,3 x 57 som han köpte 1947. Ingen i vår bekantskapskrets var ägare till en sådant vapen vid den tidpunkten. Den ansågs nog var onödigt på sina håll också i vårt jaktlag. Men när han redan första hösten fick tillfälle att visa vad den gick för blev det annat ljud i skallan. Han föllide tre älgar. Två av dessa på ett avstånd - över hela Svarttjärn- som ingen av oss övriga i laget ens kunde drömma om höja geväret.

"Sven's Niälre n" blev ett begrepp för oss. Älgstudsare blev ett måste. Även om det kom att droja några år. Min första älg (1950) sköt jag för övrigt med en rakrefflad Remington i cal. 28!

Älgjakten omfattade tre dagar. 1953 gjordes ett försök med oktoberjakt och fyra jakt dagar. Det kan inte ha slagit särskilt väl ut då man omedelbart återgick till tre dagar. Och liksom förr med början första måndagen i september. Det skulle komma att droja till 1977 -och den samordnade jakten- innan jakttiden på älg ändrades.

Ända fram mot mitten av 1950 talet ägnades mycken tid åt att spåra älg. Det kunde ta sin början redan på försommaren och pågå i princip hela hösten. En förklaring är på sin plats.

Det var smått om älg och smått om jägare. Likaså bete. Storavverkningar, kraftledningsgator och skogsbilvägar -med vidhängande gott bete- var nätt och jämt i sin början. Älgarna var inte lika stationära som nu för tiden. Därför gällde att väl ta reda på deras flykt- /vandringsstråk och livsmönster. Och fram för allt finna ut lämpliga passställen.

Rudolf Åsain hade en enastående duktig bandhund som lystrade till namnet Boj. Det spår han sattes på följde han. Obevekligt. Med kopplet slakt hängande. Men inte nog med det han valde också bästa väg för hundföraren. På sidan om snår, bråte och andra hinder.

Det hände att våra olika stövare stötte upp älg. Varje gång så skedde vidtog noggranna studier utifrån väder, vind, årstid (tidig-sen host) var älgen stått, var och vad den betat, sökt sin lega och fram för allt dess flyktväg.

Att spåra och studera älgen och dess vanor var ett viktigt inslag inför gamla tiders älgjakt.

Jag inledde Jaktminnen från LIDEN med två små uppsatser från 1943. Från folkskolans 6:e klass. Båda hade att göra med skog. Dels en jakttag och dels några sommar dagar på Svartåbodarnas fåbodvall.

Allt sedan 1987 har jag skrivit ner sådant som berättats för mig eller vad jag själv upplevt under mina barn- och ungdomsår i Liden. Hittills har det blivit nitton olika småskrifter.

Tecknat och målat har jag gjort så länge jag kan minnas. Till en början blyerts. Men jag kan inte ha varit mer än 14-15 år när jag första gången stiftade bekantskap med oljefärg. En blå, en röd och en grön tub samt några penslar inköpta vid ett besök i Sundsvall. Mitt första försök blev en vinterbild från Svartåbodarna. Efter blyerts och olja var turen kommen att pröva tusch. Härforleden hittade jag igen några gamla original från tidigt 1950-tal. Givetvis med motiv från skogen. Algar.

Då jakt- och älgiakt-betytt så mycket för mig tyckte jag det vara rätt att avrunda detta avsnitt "Några speciella minnesintryck i bild och ord" med dessa teckningar. Även om jag föllt en älg före tillkomsten av dessa teckningar hade jag inte sett särskilt många.

NÅGRA SÄRSKILDA MINNEN I ANNAN FORM

Minnen som jag vill uttrycka med hjälp av enbart ord. Det handlar om episoder av olika slag. Som jag mer i förbifarten kanske tangerat i tidigare avsnitt. Episoder som varit viktiga för mig. Så viktiga att jag gärna vill utveckla dem lite i det här sammanhanget. Alla har på något sätt koppling till skogen.

En del av dom har jag valt att återge på vårt gamla mål. Som det talades, av många, ännu under mina uppväxtår i Liden. För mig blir upplevelsen här igenom musigare och mer levande.

Att i text korrekt återge mål, som det talades för, går inte. Men genom att använda tre hjälptecken kommer jag tillräckligt nära för att vara nöjd. Dessa tre hjälptecken fångar upp de ljud som jag främst förknippar med min barndoms mål/dialekt:

å = uttalar som långt, öppet a (hage/håga, bakom/båkä, fast/fåst, hade/hådda)

ö = uttalar som grumligt å-ljud (runt/rönt, bröt/bröt, mörker/mörker)

L = uttalar som grumligt l (gården/gåL:n, mumla/mumml.a, hövlig/hövl.i)

Exempel där flera av hjälptecknen ingår i ett ord: Hjälpte/ jål-pta, höll/höLL, alg/älJ, hårdbrödkanter/höLbrökännter

Exempel på några enkla meningar:

- E värmt ysst å närå Båkkfl.åkämyra (en värmt öster och norr om Bäckflakamyran)
- Snöflåkkå n gLodda på oss börru mörkra (snöfläckarna såg på oss borta i mörkret)
- Frössta hådda nöpa telL rektrit (frossten hade slagit till riktigt)

Dessvärre är jag nog inte helt konsekvent vad gäller stavning utöver hjälptecknen. Det slår mig ibland när jag läser vad jag skrivit. Det beror på att jag, omedvetet, kan betona ett ord lite annorlunda från gång till annan. Ex. ordet hälften/hårtå kan jag nog stava hårtå dvs. med två r emellanåt. Men fortfarande är det hjälptecknet å som i allt väsentligt styr uttalet.

För mig rymms en stor del av vårt mål, vår dialekt i hjälptecknen å = långt, öppet a, ö = grumligt å-ljud och L = grumligt l. Däremot använder jag mig inte av det överdrivna i-ljud som ofta förknippas med det gamla Liden. Visst fanns det också i min ungdom. Men inte särskilt utbrett. Och fram för allt kopplat till den äldre generationen. Man ska komma ihåg att Liden var nära på "kosmopolitiskt" (i motsats till nationell) under många decennier. Under sågverkspeken. Med mycken invandrad, tillfällig arbetskraft från hela Sverige. Sannolikt släpades de grävsta avarterna av det breda i-ljudet bort redan under denna tid (?).

DE NYA SKORNA

Under avsnitt Skogens bår har jag nämnt inköp av ett par nya skor. Vandrarskor. Kopet finansierades via 100 liter rensade lingon. Lingon som plockade i Vallsjöasen (5 kilometer enkel väg) och bår hem med hjälp av bårkont och hinkar. Det behövdes flera vändor innan skorna var mina. Året var 1943.

Knäfftt hunnra liter. Hä värrt tre väänner
ti Väillschöäs'n mä'n kömnt på rygg'n.
Ä'n sillhink ti väänner hännä.
Drygt n timmes väg näröver.

Börda mä ä ställa ä sä påkkningä.
Ä dreckä ti e kallkälla. När'n va otörsti
strök'n på sä källvättinä på ännstiktä,
hännrä'n ä hälls'n.

N' värrt fri mygg'n, knött'n ä ätä e stänn.
Sänn flög'n söm n fis'ti'n påsä
för te ä få alla karl' a full. Vila
e litä stann för kaffä ä smörgåser

Herrn ä ränsä. Sen' ä kväll'n inna'n
va klar. Sänn blöta bära litä väkkert.
Hä joLä litä på vikktä. Ä jedda nä
tiaöringer tell. Mön ti.

Sköna stog på e hylla. Där nä Köppra.
Mörkbrunä vännrarskor mä döbbel
binnsöLä ä e jusguLä vrisstremm
Sömm n' kunnä spämmä ätt.

När'n drog ätt remma va nä fögan söm
ä päta ti n överväxel. N' flög främml!
Hä va e kännslä söm icckke känn beskrives.
Hä jett uppleves!

Lä öpp trättivä kroner. Då föLjda nä mä
n' börrk mörkbrun ä'n ljusbrun n skokram.

Jä hä kunnä spröngä ti StökkhöLm mä rä dännä skona!
Geckk' ä för säkträ spämm'n bära ätt vrisstremma'n.

Värrst' ä skona ja nänn gång hätt!

FÖRSTA JÄRPEN

Det finns ögonblick som man aldrig glömmet. För mig har flera koppling till natur och jakt. Som exempelvis när jag 14 år gammal (1945) sköt min första järpe. Låt vara att jag fick bannor av både mamma och pappa för att jag olovligen tog hagelgeväret och ensam gick på jakt.

Blissträ ti pipä nä gånger.
Hä vä'n järpkull hän'en närrst.
Sät på huk bäkä'n gräntätting
(gransnär)

Rätt söm hä vä svärä'n i Järp'n.
Vä'nt nä läng från mä ä.
Blissträ nä gåner tellL ja.

Hänn svära. Glödäda ti träna
römt öm. Vä vä'n närrst?
Hörd' äs sa nära.

Bojda mä ä tittä unner
granbusska'n. Tro'nt du
fäe n dann sät på ännrä siä!

Spasera fram ä äter på'n päpps
Nyfik n i Näktröffs'n stog rätt öpp.
Smög öpp hännrä'n ä sikkä
(massastock)

Fögä n blömmä. Drog ä PANG!
För på arrschlä! Ti bläbarsrisa.
Täffhä bössa! Örä'n sLog lokk!

Mämma trättä nä ja kömm hemm.
Männ vä jöLa hä. Pappa skrättä
-ätter e stänn. Ässä fekk ja
berättä ijänn!
(bråka)

Järp'n tittä ja ja på vär dä
Inna hänn schikktes ti stan
Fekk tre kroner för'n!

FÖRSTA HAREN

Min första hare sköt jag 1946. På nyårsdagen. Vid Vitmossamyren nära Skörvtjärnarna. Av tidpunkten förstås att det var lite snö. Men kallt. Runt minus 15 grader. Vi hade en unghund som behövde motioneras.....

VälP'n feckk nå ti nosa på n gång.
Svånns'n geeck sömm'n trömpinna.
Härå'n vå'nt nå lång börrt å.

Hunn rälDå tell ysstaför oss.
Bar väg ått Skörvtjärnan tell må'n
javla färrt. Hån va i arrselå ått'n.

Pappa sa ått måg å stännå på öpptagå
så skull'n gå åtter å jål-på välP'n han.
Ställdå må unner nå stora risgraner.

Hå va kallt. Nå ohygglitt. Häddå några
höl-bröbiter ti fikka å tuggå på. Fingra
va stel som na pinner. Stog fögan rätt ut.

Hördå na kLos ti skåra'n ysstå för må
Smög tä vänttå n. Stelfrös'n hannra'n!
Bröt öpp bäggå hänåra'n på Bålgar'n

Sättå öpp bössa ti e gLepp ysst i bäkk'n
Spitta oga n. Ratt sòm há va sät'n där !!
Härå'n !! Såg fögan bära svårttLecka ti öra !!

PANG ! PANG ! Branndå å bägge pipan !
VälP'n rälDå nå humrå meter börrt.
Härå'n sveg hop. Ja fögan fassfrös'n !

Pappa vå'nt nå långt åtter. Skrättå gött.
Jeddå må värmhånnskå'n sennå å sa ått må
å kutå tå gånger öpp å ne för hålla sömnafor.

Bössa på åxxlå ! Härå'n ti hännå ! VälP'n siama !
Ökk'n somn va kärigest tå valp'n åller måg
va nt gott å sägå å. Förrt'n glOmna ja allri'n !

(skaren)

(hanarna på geväret)

(glepp = öppning i skogen)

(det svarta längst upp på örönen)

(kutå = springa)

(Vem som var stoltast...)

EN ANNORLUNDA FISKETUR

Det var en sen lördagförmiddag i juli. Jag och min vapenbroder Erik (Lindh) var på väg mot Svartåbodarna. Tillsammans med två äldre grannpojkar. En natt vandring på 7-8 kilometer. Det handlade om fiske i Svartån och Myrådalsjärnarna. Och övernattnig i Mats Åström's Erik's gamla fäbodstuga.

Vi skulle meta stenbit i Svartån under kvällen. Söndagmorgon var vikt för Myrådalsjärnarna och gäddfiske. Men Erik och jag hade också ett annat, viktigare ärende. Vi befann oss i de 15-16 åren och började känna oss vuxna. Det var med andra ord dags att börja röka. På allvar. Våra fiskekamrater, som för all del var fyra år äldre, var inrökta sedan flera år.

Av en förståelse, rökfri och vänlig själ hade vi fått tobäckskuponger. Det var ännu kristid och ransonering men våra ryggsäckar gомde nu både Rikshag, dvs. en grovskuren tobäck, och flera askar Carmencita. Kristids cigaretter. En gammal plåtpipa -med lock- finns redan i vår ägo. Våra förväntningar var med andra ord stora där vi dansade fram på latta fötter mot "Svartåboan". Mot det hägrande vuxenlivet !

Jag kan inte minnas att vi hade tid med något så trivialt som mat. Men några riktiga bloss hann vi med innan vi gav oss i kast med Svartån och gammal bäckmetatradition. Maska på och smyga fram mot ån. Skjuta ut spottoppen över videsnåren. Låta den korta revnen med sanke, krok och mask ljudlöst försvinna ner i det svarta, strömmande vattnet. Följa med. Få göra några förföriska cirklar i holjan. Känna det snabba, bestämnda hugget. Dra upp.

Dock inte denna gång. Erik och jag tillbringade mer tid samman med Carmencita än med spö och rev. Där emellan friskade vi på med plåtpipa och "Shagg'n". I någon -liten- mån kunde vi skylå dessa aktiviteter på den närgångna myggen !

På natten började kojan bete sig underligt. För mig. Allt gungade. Inget stog stilla. Jag förmligen rann ner ur överslafven och ut. Höll i mig. Spydde! Spydde Spydde! Det var fruktansvärt! Erik tycktes vara gjord av segare virke. Frågade gång efter annan deltagande - Hur å rå må rå? Må ru illå? Jag orkade inte ens svara. Helt utslagen.

Fram på söndagförmiddag kände jag mig bättre. Även om födan inskränkte sig till lättuggat Svartåvatten. Slak, men dock gångbar följde jag med neråt Myrådalsjärnarna. Tyckte nog att livet var orävtvist. Att Erik skulle klara sig från föregående kvälls och natts rökning. Men - hans tid skulle också komma visade det sig.

Strax innan första tjärnen, på myren, fanns en gammal "läga" (tradstam) tvärs över stigen. Hit, men inte längre, klarade sig Erik! Stöp framlänges! Spydde! Spydde! Även om jag led med honom tycktes mig ändå att rättvisa skipades.

På skakiga ben tog vi oss hemåt på sen eftermiddag. Väl hemkommen klagade jag över magsjuka. Mån om att komma undan snabbt. Mamma var nämligen skicklig i att lägga ihop saker och ting. Att tyda tecken.

Vuxna ville vi nog fortfarande bli. Men att vägen dit gick över rökning upphörde vi att tro. Kanske drabbades Erik hårdare ändå (?). Såvitt jag vet har han aldrig rökt. För mig tog det drygt nio år innan minnet av upplevelsen vid Svartåbodarna bleknat bort. Carmencita hette hon!

VITTER

Kallades ibland de underjordiska eller de små eller de grå. Men mest ändå Vitter. Årminstone som jag minns det. Mycket av denna skrift rör sig kring min far. En absolut trygg, lugn och erfaren skogsman. Som steg för steg försökte överföra sin kunskap till mig. Men ändå bar han med sig delar av gammal folktro. Som att vitter skulle behandlas respektfullt och vänligt. Det var först många år senare som jag kom underfund om att hans - Guss fre ti stöga ! hade att göra med vitter.

Det har gjort ett djupt intryck på mig. Att den gamla folktron satt så djupt hos generationen före mig ännu på 1940 talet.

- Guss fre i stöga ! Vi behöva tak öv'r hurva !

Ja va nt nå gammäl. a. Brydd andä.
Att pappa hallsa på rå visa vär gång
vi kömmä ti e köjja för å söva öv'r.
Fänn s ju nt n'kaft ti stöga !

Männ pappa viss ta att Vittra
flöttä inn ti stögan-nä föLLkä
lämmä röm- aller unner röm.
Febbostöger. Skogsgköjjer.
Gämmel. töppä.

Männ vä'n bära hövLi
jöLä nt Vittra nämnteng.
Männ rett'n döm. Då 'ru.
Dä kunnä nä ta hus i Hallvetä!
Döm kunnä högga ätt hallis'n !
Dä feckk'n int vära nä långt från
n'Jonkka Luddvikk ä !

Dä kunnä rå vära färdvissLä !
N'Olla räkkträ ut för hä'n gång.
Klev'nt på sia för e vitter-tög ä !
Vittra bet'n falla illa.
På nätt'n n'kLara sä !
Så sa gammäl.ä'n i alla fall.

Hä vä allti'n svärrt ö mörrkt ti köjja'n.
Vä nt gött ä veta var Vittra stog narscht !
Hännä att'n visskä för sä schäl.ä :

- Guss fre ti stöga !

GRAFÄGELLEK

Vårens ankost förknippades med tjäderspel. Det var på något satt bekräftelsen på att våren var här. Att den långa vintern led mot sitt slut. Många fina minnen har jag från dessa värnätter. Elden, kaffeburken, väntan på Nattevakan och själva anspringsningen. I pappas sällskap.

Ha va kallt på enä sia
- ä värr'nt på'n annra.
N' gatt sno sä tatt. (vända sig ofta)

E värmätt ysst ä nara
Bäkkflakamyra.

Söva va'nt ä tänkä på.
Ell'n gatt passes ä
kaffebörrk'n mä.

Snöfläcka'n gLodda
på oss borrti mörkra.

Vi läg ä lydda ätter Nattevaka
Husöm taldä ömm för Gämmel'n
nä hä va daggs ä sättä igäng.
(lyssnade, Nattevaka= Tjäderklockan=Rodhaken)
(gammel-tuppen)

Dä hä varrt tatt milla sis ä klonk
söm pinna n ti'n kamm.
(sekvenser i tjäderspelet)

Kunnä vära ilvar ä Gammel'n.
Bli settenes ä skar näv'ä ä slog
na blinnspele millaätt.

Dä kunn'n bli ståenes mitt i stega
ä värmä på na orrmtag.

Ha va oförglömliga nätter.
Annschönt hä kunnä vära svinkalt.

TJUUSKYTTEN

Landsfiskal Sjöberg i Indal tvingades emellanåt besöka Liden efter anmälan om tjuvskjutten älg. Det var inte ofta besöken gav något resultat. Väl kunde man vara i luven på varandra av olika skäl ute i byarna. Men när landsfiskalen kom grävdes stridsyxorna ned. Leden slöts. Ingen visste någonting. Landsfiskalen kom vid sådana tillfällen nära nog regelbundet till vårt hem. Inte så att vi var direkt misstänkta. Men det var väl känt att pappa ofta var i skogen och därmed kunde tänkas veta något. Men pappa visste aldrig något.

Ibland åkte någon ändå fast. Domen blev vanligen böter som omvandlades till en månad i fångelse. De småtorpare det handlade om hade inte pengar till böter.

Oskar såg upp mot himlen som sökte han svaret där.
De grå, snötunga skyarna sa honom ingenting.

Han kunde inte tro på prästen och hans tal om synd och straff.
Vad visste väl prästen om fattigdom? Om svält?

Att Gud både förstog och förlät var Oskar däremot övertygad om.
Det var, varken mer eller mindre, ett Guds verk att älgen kom i hans väg.

Brottet upptäcktes och spåren ledde rakt till Oskars stuga.
Den världsliga rättvisan tog över. Oskar dömdes till en månad.

Oskar såg bortåt vedskjulet där travarna av ved låg tätt.
Tänkte på kottet som han och hustrun tillsammans hade gömt.

Hon, och barnen, skulle varken frysa eller svälta under hans bortovaro
Det tycktes Oskar att skyarna lättade en aning. Och att Gud log.

EN OBEHAGLIG UPPLEVELSE

Den händelse jag står i begrepp att berätta har påverkat hela mitt jagarliv. Påverkat på så sätt att jag är sen att skjuta. Inte att inte färdigställning och vara beredd. Det handlar om att dra av skottet. Jag vill ha så mycken säkerhet att flera skottfällan gått mig förbi.

Kolsvårt å kallt. Skogstrångt. Slog na åkarbraser.
Strax nea Hälla framnom kallkalla.

Hörda hunnan vorå västatell. Att Långsmalmyra.
Älja n vi ringa in i går återmedda.

Komma närmarå! Spitta öga n innatell!
Inn i granjäl n vässta för må.

Hå pjasska tell ti surhöla! Säg na grått!
Spännå bäggå hanara n!

Hälla va nt mer ånn n fämmti meter.
Jarriå bullå! Fingrå på avtryckar n.

Höll jänn ändå!

Faen! Dån n blåkkia nå tell ijänn!
Forbannade mörker! Ja varrt svetti n.

Hunnskalla drog å sönnå för må. Att
Flakamyra tell. Å dog borrt baka Jenåse n.

Hå börrå på å ljuså.

Såg nannteng sòm rördå så nea Hälla!
Na grått. Sättå opp bössa ijänn.

N'kär ti gråkläna geck a huvvu n å noffå bara.
Linnjebåra. Må n stor n grå n könt på rygg n.

N'gubba från Mårrgåll. Haddå hatt så från byn
å hitta n fore klocka halvflåmm! Mitt i aljakkia!

Tokia n!

Ja kallsvettes där ja stog. Å fros. Å varrt varm.
Hann va nära dö n dånn maran gubb n dånn.

KOLAREN

Under krigsåren 1939-1945 när tillgången på oljeprodukter var starkt begränsad fick kol delvis ersätta dessa. Här och var restes kolmilor efter konstens alla regler. Bland annat uppe vid Väckesjön. I närheten av Västviken. Kolare var en småbonde bort i byn. Magerlagd och med ett skarpskuret ansikte som för jämnare var svart av sot. Liksom händerna.

Naturfigitvis var vi barn nyfikna på kolaren och milan. Och sprang lätt de tre kilometrarna uppför det branta Väckesjöberget bara för att få se kolaren och känna den stickande milröken. An idag kan jag se honom för mitt inre.

Ansiktet lyste svart under den väldiga slokhatten
Han höll hårt om klubban. Med svarta seniga händer.

Även när han talade följde hans ögon vaksamt milan
-Hu kom å kassal! Rätt somm hä å! Spådde han dystert.

I dunklet, bakom kovan, väntade rivkrok och kolharrka
på sin tur. Liksom ett vattenämbar utan handtag.

Lågmålt berättade han om vitter, milrå och andra väsen
som lever i gränslandet mellan kolarens sömn och vaka.

Väsen som vaktade milan! Som varnade när den ville slå!
Som tvingade trotta ögon och kropp att fungera igen.

Gång på gång återkom han till sin föräring om otycka.
-Hu kom å kassal! Rätt somm hä å! Gav milkullen lite stybb.

Kolaren är för längesedan död. Och behöver inte längre förlita
sig på gamla väsen, Gamla väsen för att vaka över sina milor.

SKOGSKÖPAREN

Berättelserna om sågverkstiden och Bolagens skogsuppkoppare är många. Flertalet är inte särskilt vackra. När (små) sedelhögar – och många ord- inte kunde bana väg för ett avslut fanns alltid brännvin att tillgå. Som ett sista övertalningsmedel.

Men där fanns en och annan bonde som inte lät sig övertaljas. Ens med hjälp av brännvin.

Han va len ti kaffi' n.
Himmla mö yga n
å beklaga n' Stor Nisch
som taffte fyrahunnrä rekksdaler
för na ynkå skogspinner.

-N' så dumm' n kär jätt å vāra bāra en – i vār sock' n! Sa' n

Brännvin å flask på bolå
Slog ti två fulla supglas
Å sköt då enå ti' n Osskar
Husbonn på gāl' n.

-Skål på' rā Jonnson! Du lär va' n jävel i BISSNIS du! Sa' n

Åtter fyra super tell kommā nā
Pappera där n Osskar Jonnson
sålldā avvärkningsrätta.
Varenda jävla pinne!

-Tvāhunnrä rekksdaler Jonnson! Ja förlorā dukktitt schalv! Männ hä mā vāra hämm!

Pänningā n låg därpå bolå.
N' hel' n trava å likksom tittā
på n Osskar Jonnson somm varrt
nārapå nykter – å tvārforbannad!

Flog opp. Högg Skogsköpar' n i bōxxarrschlä
Å slångdā ut' n jōnom kokksdara!

-Takk för supā n! skrek' n

N'LARS

Lars Andersson är en jägare och skogsman jag aldrig glömmmer. Jag mötte honom första gången 1945. Första gången jag deltog i en älgjakt. Och sista gången jag deltog utan gevär. Lars tillhörde vårt jaktlag - "Husåsarän" - under hela sin aktiva jägartid.

Lars var en älgjägare av rang och där till ägare av en gråhund som inte gick av för hackor. Han besatte också en god portion humor och var en berättare av stora mått. Hans berättelser om vilda älgjakter i områden med namn som Rajiska, Rakasöasen, Helvetessvedjan, Porkarberget och Over-Adal'n sände rysningar efter ryggen på en ung (blivande) jägare. Och undanstagslöst handlade det om Stor Oxar. Men när hans ögon liksom smalnade och blev lite längre under berättandet anade man (så småningom) att han rörde sig i gränslandet till "icke verifierbara sanningar" som en jurist förmodligen skulle uttrycka det. Men vad gjorde väl det. Stunderna med Lars var hogtidsstunder!

Men Lars var inte bara älgjägare. Han slog gärna följe med oss (pappa och mig) på våra harjakter. När Slättmovaögen blev farbar (omkring 1950) jagade vi ofta med Lars i områdena kring Fuskberget, Flakaöasen och längs Adalsån. I det sist nämnda området sköt jag för övrigt första haren efter Hejo i början av 1950 talet. En hamilton som kom att utvecklas till en enastående jakthund. Nästa hund, Raff en smålandsstövare, gick inte heller av för hackor. Hans första hare sköt Lars i början av 1960 talet.

Jag har nämnt humorn. En liten episod från andra hälften av 1940 talet förtjänar återges. Den får belysa Lars mästertiga maskhållande:

Jaktlaget hade återsamlats i Elsa's stugan. I Vallsjöasen. Där vi bodde under årets jakt. Samtalen rörde dagens jakt som utvecklats lite märkligt. Efter vårt upptåg, i närheten av Abborrtjärn, sköts en ko intill Svartån. Så långt var allt i sin ordning. Men där upphörde också ordningen. För nu kröp (för oss okända) jägare fram vart efter och gjorde anspråk på sin lott. Totalt kom det att röra sig om drygt 20 jägare!

Samtalen i Elsa's stugan handlade mindre om detta och mer om det faktum att ytterligare en älg låg i backen. Detta skulle firas. Av Lars och Ernst (Lindh). Med en duktig kask. Det var bara de som "nyttjade starkt".

Men vi ungdomar i laget (Stig, Lars Ingvar, Erik och jag) hade bytt ut flaskan med renat till en likadan med kallvatten. Och låg nu i överslåtarna och följde uppmärksamt vad som skedde vid det lilla bordet.

Ovanpå kaffet (till halva koppen) hallades försiktigt "brännvinet". Som ritualen påbjöd lyftes kaffekopparna upp. Lars och Ernst såg varann stint i ögonen. Nickade. Efter ett -Hej då! tog de var sin djup klunk.

Lars grinade illa. Liksom riste till när han svajade och sa -Hå va starrt! Ernst däremot blev alldeles stel. Endast ögonen rörde sig -fram och åter ovan koppen- för att stanna på oss pojkar. Så sprang han upp åt den öppna dörren till och spottade ut "kasken" utom bron. Kom in igen. -Hå å pojkjävlan! skrottade han med tårarna rinnande.

Det ordnade upp sig. Lars och Ernst fick igen rätta flaskan. Det som jag alltid kommer att minnas är hur Lars spelade med i skämtet. Kanske anade han också något när han såg våra förvansfulla blickar från överslåtarna.

TJÄDERSKYTTE

Att skjuta en tjäder på spel hörde till. Det ansågs inte vara något fel. Men pappa hade -som sagt tidigare- en restriktion. Det fick inte ske förrän i slutet av lektiden. Parningen skulle vara säkerställd först. Skogens skafferier skulle värdas. Men jag medger gärna att logiken måste te sig märklig för dagens jägare. Tjuvskytte ja - men inte för tidigt!

Himmel'n va grå å ha störrma föga'n. Sonna Abborrtjärna.
Vi haddå hört n tupp sòm slog na blimspel. Väst om oss.

Tupp'n va ilvar sa hä vill'nt bli na rekkrit'å spel å.
Skar nävä millått. Va'nt gött hörå'na ti störrm'n.

(näbb)

Hå let föga'n från allå hållå!

Vinn tog tag ti grena'n å dännå mä röm. Att allå håll.

Hå va'nt na bra vär. Männ så va'nt å na annå folk uta håller.

Pappa tykk't n hörd'n. Smög i väg över snöflåckan borrti mörrkrå.

Ja varrt kvar ja. Opplåtter na gammelgraner. Int na löss n.

(olustig)

Håddå håller gått ått ell'n.

Rått sòm hä' va såg ja'nt! Tupp'n! På'n grankvissst mot himmel'n!

Hogget opp. Gäenes fram å åter. Let iblänn - männ mässt va'n tyssst.

Ja smög opp bössa. Fåld'n där han geeck fram å åter på kvissst'n.

Såttå litå fram om sa'n feckk gå på så kornå. Å drog å! PANG!

(följde honom)

Hann stula rätt ne!

Hördå e rössst borrti mörrkrå. -Va faen komm'n dånn ifrån?

Tupp'n haddå fölla ne på föttra'n ått pappa sòm va unner grana.

(granen)

Hann hördå littå illå. Ti störrm'n va'nå svårt å lokalisera tupp'n.

Hann stog å titta ått allå hållå ti mörrkrå. Männ intå rätt opp å!

Hå va schönt å komma ått ell'n ijäänn!

JAKTMINNE

Otaliga är jakttagarna i Liden. Och minnena. Ingen dag var den andra lik. Kanske är det just det som är jaktens tjusning? Man vet aldrig vad dagen bjuder. Jag tror att just detta gällde mer förr än nu. När man verkligen "gick till skogs". Kanske 3-4 kilometer långs slingrande stigar innan hunden äntligen fick "hare i nosen".

Idag "åker man till skogs". Bekvämt i bil längs skogsvägar. Och lyckas inte jakten just där man parkerar byter man bara jaktmark. Far till ett nytt område. Kanske en mil längre bort.

Sannolikt idealiserar jag den gamla jakten när jag så här -fyrtio år senare- sitter och skriver om den. Men så här minns jag många underbara jaktmorgnar.

Angelagen
försiktig vackning
- Klockan är tre!

Gråkall gryning
Månens bleka skära hänger
på isig novemberhimmel

Fåhodstig i mörker.

Hastiga vingslag
I stelhat mörker flyr
en ensam järpe vid Loken

Foljd av ivrigt hundskall.

Den gamla dammen.
Muntert porlande vatten
finner väg och försvinner

-----
in under nättgammal is.

Dagen har hunnit fatt oss.
En enslig spårlopa letar sig
villrådigt ut över kolbotten

Förlorar sig i gnistrande vitthet.

Unghundens hetsiga påstick.
Drevet som buktar snävt
i rimfrostat sly

Strax nerom Lamyren.

Sotig burk
Lågors tveksamma sok
över frusen, fet ved

Doften av kaffe och tobak

Fyrtio år senare. Allt
står levande fram för mig.

N'HILDING

Hilding Lindblom är en av många jägare jag haft förmånen att möta. En väl känd profil i byarna. En krumelur och jägare av stora mått. Därtill en "skogarnas stiftinnare" av nåde. Han jagade älg med oss "Husårare" vid några tillfällen i mitten av 1940 talet. Och inte alltid då på ordinarie tid. Något som han ingalunda var ensam om vid den här tiden. Smått om arbete, dåliga förtjänster, många gånger stora familjer och efterkrigstid var skäl som jag än idag tycker var godtagbara.

En höst blev Hilding frälst. På Västerkapellet. Hos pingstvännerna. Det var varken mer eller mindre än en sensation. Och hans vittnesbörd -som jag flera gånger åhörde- var lysande exempel på närhet till den lilla människan och hennes vardag. En präst eller predikant hade haft mycket att lära av Hilding i den vägen. Såvitt jag minns ställde han dock aldrig undan "tolva n" (sitt gevär) för gott.

Jag hoppas att följande rader kan förmedla något av den respekt och glädje jag känner över att ha fått lära känna n'Hilding.

N'Hilding frälstes sent om höst'n. När Nordan ven i knut å vrå.
Ti bonehuså geckk allt fler å fler. I unnrå n. Utan å förstå.

Hör kunnå datta hannå ? N'Hilding kunn nt vää klök !
Männ vittnä jöl'n. Höggt å kiart. Å lässtä Skriffas bok.

Hå värrt så klärt å tyllitt. När n'Hilding täl-tå ut om Glommskas hav.
Å hörro juftt hä kunne väää där! Å alla synnarå n sôm därri fått e grav.

Omojllitt kån ja gLömmå. N'Hillidings sång om Lilla Lisa.
Hann sang a offta, inna Frallsninga! E frakk å skåmilos visa!

Kån unntres hör'n ha nå där nå Himmel'n. Å va slag tå Musskedunder?
För no jätt-tån gå kring å späää åLj ti Salighetas gröna lunnnder.

Männ innt ti gämmeL-vämmåL'n. Nå fotsi dråkt tå Himmelsiden.
Männ kån int schongå Lilla Lisa mer. Sôm får han jorrt i Liden.

KOLVEDHUGGAREN

Skogsarbete var vad som stod tillbuds för flertalet pojkar som lämnade folkskolan på 1940 talet. Att studera vidare var inte att tänka på. Utom möjligen då på korrespondens. Helt på egen hand eller via någon av de två lärarledda studiegrupper (NKI) som genomfördes i Liden vid den här tiden. Det var bara några få ungdomar som gavs tillfälle att utbilda sig i Sundsvall.

Inte sällan var kolvedhuggning det första som mötte en ung, blivande skogsarbetare. Det handlade om tremeters gallringsved som byggdes upp i res om dryga Metern hög. Med grovanda över grovanda. Knepen var många i försöken att få så mycket luft som möjligt mellan dessa. Men kontrollanten ("Vekil'n") kunde de flesta.....

Värr nt!
Mygg uta faen!
Risgraner å schit!
KöL,vehöggnng.

Ven i körrs
Må annårå'n utå.
Jallda å jillra.
Bygga på kvissbuLan.

Resa över meter'n hög
å tre lång vila på'n
knuL åller'n sten
sa körårå'n skulla finnå róm.

Måtar'n - "Vekil'n" komm
Spännå tell sa
resa flög ihop.
Dån'n rök å e kronå!

Såg på värae'n.
Dann fae'n skrattå.
Skrev ti boka si å sa
- Håll nt på må rå dannå å!

N'BÄRRITIL

En av många jaktkamrater är Bertil Svedin. Jagade samman med pappa -och mig- under många år. Han hade stor dansbandsorkester och för runt i hela södra Norrland. När han sov har jag aldrig lyckats reda ut. För faktum är att när lördagsdansen var slut (vanligen 01.00 på natten) och orkesteren närt. Sundsvall igen kunde Bertil åka direkt upp till Liden för jakt. Så fanns också en särskild relation mellan pappa och Bertil.

När jag flyttade hem från Stockholm (1975) var det jag som fick jaga med Bertil. Fram för allt i Västanå. Men en och annan gång också på marker där vi jagat samman tjugo år tidigare.

N'Bärrtil
flög som n skinnlapp
jönnon närän
öppöver bärgä
-----
ja ätter

N'Knuttä, hunn, räldä ysstaför oss!

Jarrtä bullta
Ha västä ä pep
ä visslä
ti brösstä
-----
ja gatt stänna

Drevä kommä rätt moot mä!

Sät på huk
ögan gLoddä borrh i närä'n.
Arrschlä på härjävel'n, PANG!
Där'nä n'Bärrtil
-----
sömm häjjä ätt mä
-----
att hä va klart

SKOGSRÄET

Flera av mina gamla källor har berättat om Skogsräet. Denna svarthåriga skönhet som sägs ha uppsökt jägare, kolare och flottare i deras kojor och ha erbjudit jaktlycka eller sakerhet i utbyte mot älskog. Alltid berättat av män för män.

Men en gammal kvinna, som var fåbodpiga i Backfåbodarna omkring 1920, har berättat för mig om ett eget möte med den svarthåriga skönheten. I solnedgången. Strax utom fåbodvallen. Om sin upplevelse av skönhet och stillhet. Och hur hon förgäves sökte efter henne. En berättelse så väsens skild från allt jag hört om Skogsräet. Jag har försökt uttrycka något av vad hon berättade för mig.

Parlor av dagg i midsommarblomst
På ängen borta i hagen.
Gärdad av björkars och alars krans
Skuggorna viker för dagen.

Jag såg henne komma ur dunklet
En älva med utslaget hår.
I ett kläde av skiraste drömmar
Hon tyst över ängen går.

På solstrimman längst upp i gläntan
Bland vita stammar hon bara försvann.
Var hon endast en dröm ibland drömmar
Jag sökte förgäves. Inget jag fann.

Kommentar

Jag försökte också intervjua den gamla damen om Vitter och Baran. Utan framgång. Hon vägrade uttala sig. Såg bara allvarsamt på mig och sade lugnt och stilla

-Häll'nt på mä'ra denna pöjka! Hä för'nt nä gött mä sä hä ä!

EN MORGON VID BACKSÄGEN

Stovlars tramp på barrstäckt stig
Nattvakans spröda morgonhälsning
Stovarens oförtroliga drag i kopplet
Doften från grovskuren tobacc

Vackesjörarna, Kolbotten, Torvstromryran,
Långmyran. Vårt mål var Backbodarna
och gammelharen där.

Vid Backsågen höll Rikkkhard på att
hänga nät på stallväggen. Över dörren.
Stovaren gick på bakbenen. Vådtrade
och ville in i stallet. Kände kortlukt (?).
På vår fråga

- Ha fiskekyckka vara go ?
grinade Rikkkhard upp sig och sa
- E skö väl ha 'n köpp kaffe vetja !

Trots sina några och sextio var han
slangigt vital i sin gång. Kepsen på svaj
över svart, ostyrigt hår. Finurliga bruna
ögon som spelade.
Rännilen av snus i ens mungipan.

Oraliga historier var i omlopp om hans
fruntimmers- och tjuvskytteaffärer.

Långt efteråt medgav han till pappa att
det var älgkött i stallet. Som han burit dit
under natten. Uppifrån Knyl'n.

Jag såg honom aldrig mer. Hörde om hans död
många år senare. Annu en säring hade lämnat
jordelivet. Och hängde sina nät på andra ställen
får man förmoda.

Jag kommer alltid att minnas honom
----- och morgonen vid Backsågen.

NATT I KOJAN

Många år dom nätter pappa och jag övernattat i gamla skogskojor och fåbodstugor. Lamyran,
Elisa's, Raskassas, Bybodarna, Myrådalen, Backsågen och Svartåbodarna för att nämna de van-
ligaste. Ett antal (vår-)nätter har övernattning också skett under bar himmel. I väntan på
tjaderspel.

I en gammal skogskoja rymmer natten många okända ljud. Ljud som kan sätta fantasi i rörelse
och -ibland- förknippas med övernaturliga väsen. Ljud som dock alltid hade en naturlig
förklaring. Den öppna eldens sprak, kalla väggstockar som vred, rörde sig -och gnekade- av
värmen, vindens vinande sök genom glesa dörr- och fönsterspringor, skogsmössens tassande
när elden fälnat ner, kanske en "kvallslappa" (fladdermus) som flyktade ovan "boltaket"
(innertaket).

Och månen som tittade in genom ett litet fönster. Och där vindens lek med träden orsakade
skuggor som rördes över det nakna golvet. I ständigt nya mönster.

Långt, långt senare har jag i tanken åter igen besökt dessa kojor. Och de män och pojkar som i
veckor, och månader, var hänvisade till denna enkla, torftiga bostad.

Sotig hall,
röda eldklot ser månbrons fot
-----
vandra över grovt golv.

Frusna yxhugg,
skällors malmklang och jämrande medar
-----
ekar i sovande mäns drömmar.

Värkande ryggar,
grova händer griper ännu i sömnen
-----
girtigt om yxans blanka skaff.

Unken halm,
röda eldklot ser månbrons fot
-----
vandra över grovt golv.

KLOCKARBÖSSAN

Året var 1950. Efter att under tre år ha ingått i Husåsarans jaktlag med mitt slätborrade dubbelgevär i caliber 16 -med hemstöppta rundkuler- fick jag vetskap om Klockarbössan. Och löfte om att låna den. Om jag kunde hitta igen den. Den hade nämligen varit på drift, bortlånad i många, många år. En rakrafflad 28 calibers Remingtonmodell. Jag fann den.....

Sax tommyhiser följda må'na.
Klockarbössan. Hu va rössi å ful.
Hå fattas na bullter här å var.

(rostig)

Männ hu hadda vöra e rekkta
Dösslökka söm bar fram hällsninga'n
hörr långa håll hä ånn va.

Klockarbössan. Hu va menn nu. Å när'n
sikkta åter'n dann åttkanttiga pipa då
fogän husskes'n tell. Då hännä va na hä!

Feckk tag ti en kultång yssi i byn. E ijufyra.
N' gatt hämmrä tell kula'n för te å fö' röm
ti papphylsa å inn i patronlåga.

Förrest hadd'n littä bly ti långa å sänn,
e littä stälkula tä e lager, å sä mer bly.
Gatt värä dona ått Storoxxa'n!

Styft' a knutmått. Förlåddninga va tee'n
börrti mormors Evanjeli Härold. Dänn
tininge'n va mjukest sa hä värrt tätt.

(förlåddning)

Fila å vri fassst runnkula'n ti hylisa. Övanpå
förlåddninga. Nu va nä klart! Gatt ändä
offrä e skott å si - omm bössa höll ihop!

Knöt fassst' a ti'n gammelhägä. E snörä från
avtrykkar'n ti mäg som hölls bäkä'n tall.
Knep jänn öga'n å drog å!

PANG!

N' schujavla smäll. Å e mol'n tä knutrok
å Härold'n. N'kunnä mässt körä helä arma
jönnonn häLa ti plätunna frammatell.

(armen)

Fä'n va kärig ja va nä ja drog ti skoggs.
Ännschont bösskölv'n mässt näddä bäkk'n.
Då hännä va e rekkti a Dunderbössö hä!

FÖRSTA ÄLGEN

Sista jakt dagens morgon. Och ingen älg hade vi fått. Det var som förgjort. Trots bra hundar. Jag hade tilldelats ett pass väster om Backnybodarna. Ett pass där nog ingen på allvar räknade med att älg skulle visa sig. Sanningen var nämligen den att Klockarbössan inte möttes med den respekt -som jag tyckte att- den förtjänade. Nu handlade det om sista försöket.....

Sät på'n stöbba o gLoddä vässtover myra.
Häddä hört na gläffs tä Rudols humna'n ått
Boxxmyra tell. Båda gammel'n å vaip'n.

Sola smög fram mälla na risgraner. Na örter
slog spela utpå fläkä. Sola feckk fogän
rössä å glitträ på Klockarbössä där hu stog.

(orrar)

(mitt ute på myren)
(rosten att glitträ...)

Hördä nä! Na tonngt! N'kvissst som bröts!
Na småschäll neått Bjässjärna! Opp atter bössa!
Spitta öga'n borrtät Rikkhards knul'n!

Bliakka tell! Inn i långgrana'n där basväg'n
näddä myra! Å dän komm'n! Rükkenes!
Hördä knäppä ti latklova'n nu!

Snætt mot må. La opp bössa på e gren. Hördä
fläsa! Å humnan strax bakatell. Jarrtä bulitä!
Männ höll innä sköttä ånn. Långt e håll.

NU! Knäff humnä! Vek inn ått skog'n! Kornä
ti ragg'n! Höll högt! Å frammatell! Drog å!

PANG!

Som e solförmörkels! Tä Svärtknut å Härold'n!

Oxx'n rämdä sa ja hofftä rätt opp! E nytt e skott! Faen!
Hyllisa va ål! Feckk bära ut mässing'n! Opp mä kniv'n!
Påta! Å vri! Nu sä! Inn mä e nytt e skott!

Solförmörkelsa blässtä borrt. Oxx'n va borrtä. Hä va tyssst
Humna'n kommä. Atter e stann smög ja ne ått skogrämmä.
Trodd'n ögan! Oxx'n läg där! Stendö!!!!!!!

(skogskanten)

Varrt stänes å glo. Hä va'nt sannt! Männ hänn läg där!
Sä'n kommä kärigheta. Nu jävlar skullä pojika'n få för
allt schutprat omm Klockarbössä! Sa hä sa!

Spottä borrt atter myra! Opp mä yxxa å kaffebörrk'n!

EFTER DEN FÖRSTA ÄLGEN

Gammalt sades ofta att en pojke var vuxen när han konfirmerats. Så icke i Liden. Där gällde andra kriterier. Där skulle pojken vara en bra tävlingsfält-skytt eller ha skjutit en älg. Och helst en älgjur! Årnu 1950 när det var min tur att nå den hagrande "vuxentiteln" sköts så lite älg att det noterades i dagstidningen!

Hå stog ti tininga | På torsdå n tro ja.
Att n äljjur nerlas sissta jakktdan
tå n Inemar Aslin i Lid' n!

Ja läst tining n helå kväll' n | Om å om
ijann. Mann inntå e ol öm Klockarbössa |
Så myrtija spektakel sòm jorrtis tå a.

Hå kändes föga n när' n geckk jönnom byn
att n inntå va nänn snärpåså lännger |
Ååna! Hå va fullå remmer nu! Så hå sa!

Tykkå no jänntå n va mer intråsserå å!
Kåsstå ögan på e annå sätt. Mer träna!
Kunnå bli rolitt på Båna' n ått lorda n!

N' gätt kamschå hålla på så lita mer nu!
Å n' vära lag må så mångå Osköt' n pojker
Schutningå må haddå ju stått ti tininga hu!

Hå klart' n gatt berättå för allå som frågå:
Öm ett skött! Å oxass som stöp direkt!
Å sånn spöttå borrti grusa!

Hå va ett fel bära. Klockarbössa.
Ing' n fråggtå åtter hu å! Håddå jarna
ta!t ömm hämnå e stånn!

N' ha skötå åljer åtter n dänn å.
Männ ing' n ja minns så tyllt.
Åjoxn n nå ja värrt vöxx n!

Å Klockarbössa förståss!

(pojkar som inte hade skjutit nån älg)

(och oxen som föll direkt)

ETT OVÄNTAT MÖTE

Solen har ännu inte nått upp över bergen öster om mig. Men jag kan ana den. Hur dess strålar klamrar sig fast i bergens skrovliga konturer. Hur de undan för undan släpar upp solskivan efter sig.

Skuggorna omkring mig jagas bort. Av nyfikna solstrålar som letar sig in i dunklet. Spöklika skuggor blir till träd, stenar och annat. Min egen skuggbild förvandlas i ett nu till människa.

Drar rocken tätare om mig. Haller upp en kopp ur thermosen. Dricker sakt. Övergången från natt till dag känns alltid kall. Allt är tyst och stilla. An återstår halvannan timma till första anrop. Radiokontakt. Det är bara att sitta till sig på stubben. Lyssna och vänta.

En rörelse fångar min uppmärksamhet. Intill min ena fot. Min stövel. Jag sitter lätt framåt lutad. Med hakan stödd i handen och armbågen på vänster knå. Höger underarm vilar över höger ben. Ser försiktigt neråt. Utan att röra mig. Vågar knappt andas.

Langst ner i stubben, där den möter marken, finns ett litet hål. Ett hål dit en solstråle letat sig. Jag anar att något rörs inne i hålet. Ser först inte vad det är. Men så tittar en liten skogsmus ut. Vådrrar. De långa morrhåren darrar. Svarta pepparkormsögon granskar misstänksamt omgivningen. Huvudet försvinner några ögonblick. Kommer tillbaka. Vådrrar. Solen och dess värme drar. Skogsmusen kommer ut ur hålet. Sätter sig på en grov, vitmenad rot intill stöveln.

Vådrrar! Lyssnar! Spejar! Nej! Här finns inget farligt! Inget att vara rädd för!

Skogsmusen uppträcker en bättre, soligare plats. Uppe på min fot! På stöveln! Går över dit. Vådrrar! Lyssnar! Spejar! Igen. Där efter tar den itu med en omständig morgonputs. Sittande på bakbenen. Langst fram på stöveln. Grottar sig i solvärmens. Putsar, putsar, putsar.....

Den bruna ryggen har inslag av glest, svart hår medan undersidan, från hakan och bakåt är jus. Oronen påminner om små radarskärmar. Plötsligt stelnar hon till. I grantätningen nerom mig hörs ett skrämmande låte

"Tjutt, tjytt, tjytt, tjitt, tjitt, tjitt!". En sparvuggla på jakt! Snabbt försvinner skogsmusen. Från min stövel och längs den vitmenade roten in i stubbens trygghet. Efter några minuter ser jag henne igen. När hon tittar ut ur hålet. Vådrrar! Lyssnar! Spejar! Bestämmer sig tydligen för att inte gå ut mer. Just nu i alla fall. Sparvugglans rop skrämmer.

Hur länge hon satt på min fot? Sannolikt bara några minuter även om jag tyckte det rörde sig om timmar! En oförglömlig upplevelse. Ett oväntat möte.

KVÄLL I MAKSTUGAN

I och med att den reglerade algjakten inleddes (1977) upphörde Flyggelaget och Husåslaget att finnas. Makåsens jaktlag kom i deras ställe. Högkvarter blev den gamla Makstugan som uppfördes i mitten av 1930 talet i samband med stormfällningar och därav stora avverkningar. Efter en (alg-)jakttag kunde det vara så här:

Husqvarnaspisen
öppnade och slöt
sitt svarta vedgap.
Outtröttligt.

Det ångade
av våra kläder
som hängde i rader
från en takbjälke

Regnet piskade
mot immiga rutor.
Mörkret stog tätt
runt kojan.

Fotogenlampans ljus
flöt ut över bordet
och mannen med ett
svagt väsande.

Den knastrande radion
lovade mer regn.
Någon ondgjorde sig
över detta.

Skytten berättade
ännu en gång
om Oxen, ståndskall
och Skottet.

Husqvarnaspisen glödde röd.
Radion hade tystnat.
Regnet öste ner.
Trötta män snarkade.

SPRAKFÖRBISTRING

Jag har inlett denna skrift med två korta uppsatser från 1943. När jag gick i femte klass. I detta avsnitt "Några minnen i ord" har jag här och var försökt använda mig av vårt gamla mål. Vår gamla dialekt. Som jag minns den. Väl medveten om att det inte går att -korrekt- återge vårt gamla mål i skrift.

Jag vill ändå avsluta den här skriften med att återge ett gammalt minne. På mål. Hamnat från (jag tror) 1941. När jag gick i tredje klass. Vi höll på att lära om Vår hembygd. Liden.

Hå gätt hå vörå ti ämmer kläss'n.
Aller öm hå va tredje n. Vi höLLs
å lasstä öm Hemmbygdgå.

Lärinna fräggdå ömm'n massa
olika sak'r hela tia. Hu fögan
asschá å äxxerå mä oss.

Männ så kömmå nå e fråga söm
ja gött kunnå ha ställt schälv
- Vad heter Lidens största sjö ?

Ja spratt fae n i märg rätt öpp !
Kässå e jetoga börrätt jännta n !
Hå va'n par tre sömm vinnka !

Kässå öpp hämmå ! Höggt öva huvvtå !
Knäfflå mä fingra n hå ja kunnå !
Stog fögan framn över bank n !

Fecck fråga ! Hå va menn dag !
Brättå på mä ! Säg ått jännta n !
- Hå å Storscháår n !

Säg Gullscärma'n främmå tell !
Hörr hu kLisstrå römm ti bokå !
Hörr römm sät ti boka mi !

Lärinna tittå på mä. Lännja.
Å tälDå öm att hå va fel svar.
- Stora Skalsjön är störst !

Anmärkning.
Lidens största sjö är mycket riktigt Stor Skalsjön. Det var bara det att på vårt mål, vår dialekt uttalades det Storscháår'n.